

1977/78: 74

med förslag till riktlinjer för ett informationssystem om arbets-
skador, m. m.

beslutad den 1 december 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

PER AHLMARK

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett datorbaserat informationssystem om arbetsskador skall ersätta nuvarande yrkesskadestatistik fr. o. m. den 1 januari 1979. Syftet är att förbättra underlaget för arbetarskyddets förebyggande arbete. Arbetarskyddsstyrelsen föreslås bli huvudman för systemet.

Systemet skall i princip omfatta alla skador, fysiska och psykiska, som förvärvsarbetande och vissa andra grupper ådragit sig i arbetet. I dessa frågor samt när det gäller skyldigheten att anmäla inträffade skador föreslås samordning med vad som gäller inom arbetsskadeförsäkringen och det statliga personskadeskyddet.

Den officiella årsstatistiken jämte analyser och kommentarer kommer enligt förslaget kunna publiceras ca ett år snabbare än för närvarande, dvs. 15–18 månader efter skadeårets utgång. Dessutom föreslås en kvartalsstatistik, som skall ge en översiktlig bild av skadeutvecklingen. Den beräknas kunna vara färdig ca tre månader efter kvartalets utgång. Det stora behovet som arbetarskyddsstyrelsen och andra myndigheter samt arbetsmarknadens parter, branschorgan, forskare m. fl. har av statistiska sammanställningar och annan information anpassad till den egna verksamhetens krav, kan enligt förslaget tillgodoses avsevärt bättre än för närvarande.

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-01

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Ahlmark

Proposition med förslag till informationssystem om arbetsskador

1 Inledning

Genom beslut den 28 december 1972 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla en utredningsman¹ med uppdrag att utreda frågan om yrkesskadestatistikens utformning m. m. Utredningen antog namnet yrkesskadestatistikutredningen (S 1972: 04).

Handläggningen under departementen av arbetarskyddsfrågor fördes den 1 januari 1974 över på arbetsmarknadsdepartementet.

Utredningen lämnade i februari 1976 sitt betänkande (SOU 1976: 17) Skador i arbetet, statistik och annan information. Samtidigt med betänkandet överlämnades en departementsstencil (Ds A 1976: 3) Informationskällor om arbetsmiljöbetingad ohälsa m. m.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av datainspektionen, överbefälhavaren, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), statens trafiksäkerhetsverk, sjöfartsverket, statskontoret, statistiska centralbyrån (SCB), riksskatteverket, statens avtalsverk, statens personalnämnd (SPN), dåvarande universitetskanslersämbetet (numera universitets- och högskoleämbetet, UHÄ), produktkontrollnämnden, statens strålskyddsinstitut, miljödatanämnden, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) arbetarskyddsstyrelsen (ASS), styrelsen för arbetarskyddsfonden, ILO-kommittén, statens invandrarverk (SIV), statens industriverk (SIND), statens brandnämnd, länsstyrelserna i Malmöhus län och Norrbottens län, Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Försäkringskassaförbundet, Kooperationens förhandlingsorganisation, Landsorganisationen i Sverige (LO), Landstingsförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Skogs-

¹ Överdirektören Olle Gunnarsson

och lantarbetsgivareföreningen. Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska kommunförbundet samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

UHÄ har överlämnat yttranden av vissa institutioner och fakulteter vid universiteten i Göteborg, Stockholm och Umeå samt från karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola. LO har överlämnat yttranden av Svenska metallindustriarbetareförbundet, Svenska transportarbetareförbundet och Svenska kommunalarbetsförbundet. Försäkringskasseförbundet har överlämnat yttranden av vissa försäkringskassor. Länsstyrelsen i Malmöhus län har överlämnat yttranden av Skånes Handelskammare och länets länsläkarorganisation.

2 Översikt av nuvarande yrkesskadestatistik

2.1 Inledning

Officiell statistik över olycksfall i arbetet har funnits i vårt land sedan år 1906. Fram till år 1917 var försäkringen för olycksfall i arbete inte obligatorisk vilket bl. a. bidrog till att statistiken var långt ifrån fullständig. I samband med att försäkringen blev obligatorisk genom lagen (1916: 235) om försäkring för olycksfall i arbete, uppdrog Kungl. Maj:t åt riks-försäkringsanstalten att utarbeta den årliga berättelsen Olycksfall i arbete som ingick i Sveriges officiella statistik. Denna publikation omfattade fr. o. m. år 1936 även en redovisning av de yrkessjukdomar som medförde rätt till ersättning enligt lagen (1929: 131) om försäkring för vissa sjukdomar.

Olycksfallsstatistiken hade två syften nämligen att tjäna som underlag dels för differentierade försäkringsavgifter motsvarande olycksfallsrisken inom olika näringsgrenar, dels för åtgärder ägnade att minska olycksfallsrisken. Dessa syften behölls oförändrade fram till år 1955 men arbetarskyddssyftet fick större tyngd sedan riks-försäkringsanstalten fr. o. m. år 1938 övertagit uppgiften att vara chefsmyndighet för yrkesinspektionen från socialstyrelsen. När arbetarskyddsstyrelsen inrättades år 1949 överfördes chefskapet över yrkesinspektionen till styrelsen men riks-försäkringsanstalten hade kvar ansvaret för statistikproduktionen till dess det nybildade riks-försäkringsverket år 1961 övertog huvudmannaskapet för arbetet med yrkesskadestatistiken. Den 1 januari 1955 ersattes 1916 och 1929 års lagstiftning av lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring, samordnades då med den allmänna sjukförsäkringen, vilket väckte frågan om vad statistiken skulle omfatta och hur den skulle ordnas. En utredning tillsattes och avgav år 1955 ett förslag till omläggning och utbyggnad av sjuk- och yrkesskadeförsäkringsstatistiken.

Dävarande departementschefen anförde i prop. 1956:1, bil. 7 att han, med hänsyn till vad som framkommit under remissbehandlingen, inte var beredd att ta ställning till förslagen om yrkesskadestatistik. Möjligheterna

till ytterligare förenklingar borde undersökas. Tills vidare borde dock årsstatistik för arbetarskyddets och försäkringsinrättningarnas behov upprättas. Den föreslagna kvartalsstatistiken borde däremot inte komma till stånd. I övrigt borde det ankomma på riksförsäkringsanstalten att med ledning av utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter ytterligare överväga hithörande frågor.

Frågan om vilken myndighet som skall svara för yrkesskadestatistikproduktionen har under åren prövats vid olika tillfällen.

En utredning om organisatoriska riktlinjer för svensk statistik företogs av 1956 års statistikkommitté (SOU 1959: 33). Kommitténs huvudsakliga uppgift var att undersöka möjligheterna att samordna och centralisera den svenska officiella statistiken. Bl. a. övervägdes frågan att överföra yrkesskadestatistiken från riksförsäkringsanstalten till statistiska centralbyrån (SCB). Kommittén tvekade emellertid inför en sådan åtgärd med hänsyn till den anknytning som statistiken hade till riksförsäkringsanstaltens administrativa verksamhet. Denna synpunkt underströks av riksförsäkringsanstalten.

I prop. 1960: 104 uttalades att riksförsäkringsanstalten tills vidare skulle utarbeta yrkesskadestatistiken. Departementschefen gjorde ett allmänt uttalande i riktningen, att det skulle finnas ett påtagligt samband mellan den statistik som produceras av en myndighet och denna myndighets administrativa verksamhet, för att statistikproduktionen skulle få förläggas utanför centralbyrån.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet år 1967 en sakkunnig för att utreda frågan om yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. Utredningen, som antog benämningen utredningen angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m.m. överlämnade i september 1970 betänkandet (SOU 1970: 49) Yrkesskadeförsäkringens finansiering med förslag till ändrad finansieringsform för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen samt förslag till hur finansieringen av kostnader för förbättrade åtgärder i syfte att förebygga yrkesskador och annan ohälsa inom arbetsmiljön borde kunna ske genom bidrag från arbetsgivarna.

På grundval av utredningens förslag föreslogs i prop. 1971: 22 vissa ändringar i yrkesskadeförsäkringslagen m. m. som antogs av 1971 års riksdag. Detta innebar att nya regler infördes om yrkesskadeförsäkringens finansiering och att arbetarskyddet fick ökade resurser genom en särskild arbetarskyddsavgift, som skulle tas ut av arbetsgivarna i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften.

De nya grunderna för yrkesskadeförsäkringens finansiering innebar att den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen skulle finansieras enligt en fördelningsmetod. Avgifterna för ett visst år skulle i princip täcka de löpande utgifterna för försäkringen för samma år. Den tidigare riskgraderingen av premierna ersattes av en för alla arbetsgivare enhetlig procentsats.

I sitt fortsatta arbete med yrkesskadestatistiken konstaterade utredningen (stencil 1971: 55) att genomgripande förändringar planerades avseende yrkesskadeförsäkringen, särskilt dess administration, och att arbetet härmed väntades ge resultat mot mitten av 1970-talet. Enligt utredningens uppfattning var en bedömning av hur statistikfrågan borde lösas beroende av resultatet av detta arbete. Utredningen begränsade sig därför till att ge rekommendationer och att i övrigt redovisa vissa frågor som borde utredas vidare.

2.2 Riksförsäkringsverkets statistik

Den av RFV utarbetade officiella yrkesskadestatistiken publiceras såsom tidigare nämnts i serien Sveriges officiella statistik, där den sedan 1955 har titeln Yrkesskador. Den omfattar samtliga under året inträffade skador, som anmäls i vederbörlig ordning. Statistiken omfattar ett 30-tal tabeller efter olika indelningsgrunder. Man skiljer på arbetsolycksfall, färdolycksfall och yrkessjukdomar. Skadorna fördelas efter företagens näringsgren och storleksklass, vidare efter orsak, händelseförlopp och svårhetsgrad (övergående fall, invaliditetsfall och dödsfall). Uppgift lämnas bl. a. om antal sjukersättningsdagar och om invaliditetsgrader med fördelning på yrken, näringsgrenar och orsaksgrepp. Fallen indelas efter den skadades kön och ålder. Vidare sker en uppdelning efter månad och veckodag då skadan inträffat samt efter det antal timmar, som vid olycksfallet förflutit från arbetsdagens (skiftets, vaktens) början. Slutligen grupperas fallen med hänsyn till skadans lokalisation och art inom olika yrkesgrupper och i fråga om invaliditets- och dödsfall efter diagnos enligt läkarintyg. Yrkessjukdomarna indelas inom varje näringsgren i sjukdomsgrupper enligt särskilt schema. Hudsjukdomarna redovisas separat med hänsyn till orsakande ämnen eller art av inverkan. Även vissa frekvenstal för olika näringsgrenar och olycksfallsorsaker eller kombinationer av dessa åskådliggörs i ett antal tabeller.

Utgångsmaterialet för framställningen av yrkesskadestatistiken är i första hand den skadeanmälan som arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren är skyldig att på särskild blankett inge till allmän försäkringskassa. Anmälan skall göras om skadan medfört eller kan antas medföra rätt till sjukpenning från allmän försäkringskassa eller ersättning enligt yrkesskadeförsäkringslagen och efter den 1 juli 1977 arbetsskadeförsäkringslagen resp. lagen om statligt personskadeskydd.

Beträffande de skador, som slutregleras av allmän försäkringskassa inom den s. k. samordningstiden utan att frågan uppkommit, att ersättning skall utgå från arbetsskadeförsäkringen, vidarebefordrar försäkringskassorna inkomna anmälningar en gång i månaden till RFV, sedan samordningstiden för dem utgått.

Skadeanmälningar, för vilka fråga uppkommit att ersättning skall utgå

från RFV överlämnas till verket för reglering. I dessa fall utgör verkets handlingar det material på vilket statistiken har att bygga.

När det gäller att beräkna frekvens- och svårhetstal i yrkesskadestatistiken utnyttjas de uppgifter som arbetsgivarna är skyldiga att lämna till RFV för beräkning av avgiftsunderlag för bl. a. allmän försäkring och yrkesskadeförsäkring. Såsom en kompensation för den minskning i statistikkens användbarhet som den låga specifikationsgraden i näringsgrensindelningen och schematiseringen i dess tillämpning medför har i yrkesskadestatistiken för åren 1960, 1961, 1965 och 1970 som ett komplement också genomförts en indelning av skadorna efter den skadades yrkestillhörighet. Antal skadefall inom skilda yrken har ställts i relation till antalet anställda enligt 1960, 1965 och 1970 års folkräkningar. Avsikten är att i 1975 års yrkesskadestatistik redovisa skadorna efter yrke med utnyttjande av 1975 års folkräkning.

Utöver den officiella yrkesskadestatistiken utarbetar RFV vissa andra redogörelser rörande yrkesskador och yrkesskadeförsäkring.

Årligen uppgörs i samband med de försäkringstekniska räkenskaperna vissa statistiska översikter över bl. a. förändringar under året i RFV:s invalid- och efterlevandebestånd i fråga såväl om yrkesskador som skador enligt till yrkesskadeförsäkringen anslutna författningar liksom vissa tablåer över försäkringsverksamhetens ekonomiska förhållanden.

Som biprodukter uppgörs regelbundet särskilda statistiska sammanställningar angående yrkesskadeförsäkringen till Statistisk årsbok och ett flertal andra svenska och utländska publikationer såsom Svensk Försäkringsårsbok, Nordisk statistisk skriftserie, The Statesman's Yearbook samt Year Book of Labour Statistics.

Varje månad sammanställs även uppgifter på antalet inkomna arbetsskadeanmälningar till försäkringskassorna eller direkt till RFV.

Slutligen framställer RFV speciella statistiska redogörelser av skilda slag på begäran av myndigheter, institutioner eller enskilda inom ramen för redan bearbetat material.

2.3 Övrig yrkesskadestatistik

Arbetskyddsmyndigheternas statistik

Den statistik arbetskyddsstyrelsen framställer har huvudsakligen tillkommit som underlag för det förebyggande arbetet, exempelvis vid utarbetande och uppföljning av anvisningar. Statistiken används också i planeringen av tillsynsarbetet i yrkesinspektionsdistrikten och som underlag för upplysnings- och informationsverksamhet samt vid behandlingen av vissa ärenden.

Materialet för statistiken utgörs huvudsakligen av yrkesskadeanmälningar. Detta innebär att materialet är något mer omfattande än underlaget för den officiella statistiken vilken enbart omfattar godkända yrkesskador.

Verksamheten inom arbetarskyddsstyrelsens tillsynsavdelning är i princip organiserad enligt två olika huvudlinjer. Man arbetar antingen branschspecifikt (t.ex. skogssektionen) eller är specialinriktad på olika slag av maskiner, anordningar etc. (t.ex. sektionen för lyft- och transportanordningar). Specialistansvaret omfattar maskiner och anordningar av ifrågavarande typ oavsett i vilken bransch de används.

Statistik för de branschspecifika behoven framställs oftast genom specialbearbetningar av de till yrkesinspektionen insända yrkesskadeanmälningarna. Statistiken sammanställs årligen och utkommer inom ett halvt till ett år efter skadeårets slut.

Den specialinriktade statistiken bygger huvudsakligen på särskilda uppgifter som inhämtas från arbetsgivarna, när man genom yrkesskadeanmälningar fått vetskap om att en yrkesskada inträffat. Härigenom får man en mycket detaljerad information om den inträffade yrkesskadan.

De två specialinspektionerna inom yrkesinspektionen, tillsynsmännen över elektriska starkströmsanläggningar och sprängämnesinspektören, sammanställer statistik över yrkesskador inom resp. arbetsområde. Statistiken används främst inom tillsynsarbetet men också som underlag för anvisningsarbetet inom industriverket och arbetarskyddsverket.

Sjöfartsverket sammanställer årligen en redogörelse för yrkesskadefall inom sjömansyrket. Statistik används som underlag för föreskrifter som verket utfärdar, för prioritering av sjöfartsinspektionens arbete samt för information och undervisning.

Arbetsmarknadens yrkesskadestatistik

Förutom den officiella yrkesskadestatistiken görs en mängd interna statistiska sammanställningar inom statliga verk, branschorganisationer och företag.

Statliga verk med egen yrkesskadestatistik är följande: arbetsmarknadsverket, domänverket, luftfartsverket, postverket, statens vattenfallsverk, statens vägverk, televerket och statens järnvägar.

De statliga verkens yrkesskadestatistik omfattar samtliga anställda. Ofta bygger denna statistik på RFV-blanketten eller på den s.k. SAF-blanketten som nämns i det följande. Indelningar görs utifrån de verksamheter som bedrivs inom verken samt de skadades sysselsättning vid skadetillfället. I vissa fall görs dessutom speciella orsaksindelningar.

Inom LO- och SAF-området gör följande förbund egen statistik: inom LO, Svenska målareförbundet och Svenska pappersindustriarbetareförbundet samt inom SAF Elektriska arbetsgivareförbundet, Motorbranschens arbetsgivareförbund, Järnbruksförbundet, Smidesverkstädernas arbetsgivareförbund, Sveriges stuvareförbund och Verkstadsförbundet.

För företagsintern yrkesskadestatistik finns ett standardiserat system, som utarbetats av arbetarskyddsnämnden. En sammanställningsblankett

och en blankett Rapport om yrkesskada eller tillbud finns för detta ändamål. Dessa blanketter kan rekvireras via SAF och kallas därför SAF-blanketterna.

Branschorgan och partssammansatta organ med egen statistik är: Bygghälsan, Svenska gruvföreningen och Svenska kommunförbundet. Även vissa företag gör egen yrkesskadestatistik. Viss yrkesskadestatistik upprättas också i anslutning till arbetsmarknadsparternas trygghetsförsäkring (TFY).

Genomgående för arbetsmarknadens yrkesskadestatistik är att den utkommer relativt snabbt efter skadeårets utgång (1/2–1 år).

3 Yrkesskadestatistikutredningens förslag

3.1 Inledning

Utredningsarbetets huvudsakliga syfte har varit att sedan betydelsen av yrkesskadestatistiken för yrkesskadeförsäkringens del minskat tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken att den blir bra hjälpmedel för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. I samband härmed skulle även vissa andra frågor såsom yrkesskadestatistikens administration, angelägenheten av en snabb redovisning av uppgifter om inträffade yrkesskadefall, m. m. utredas.

Utredningen framhåller bl. a. att de uppgifter om yrkesskador som insamlas via yrkesskadeförsäkringen i dag är det enda samlade materialet om skador som inträffar i arbetsmiljön. Uppgifterna bör därför registreras och behandlas på ett sådant sätt att de i så stor omfattning som möjligt kan användas i det förebyggande arbetarskyddet. Detta innebär bl. a. att man vid sidan av den officiella och mer översiktliga yrkesskadestatistiken måste skapa möjligheter för specialbearbetningar av hela materialet eller delar därav. Utredningen anser därför att man måste skapa ett system som förutom att möjliggöra statistiska bearbetningar även medger framtagning av enskilda skadeanmälningar eller skadeanmälningar för grupper av skadefall som kan vara av intresse för ytterligare analyser.

Detta system, som utredningen kallar informationssystem om yrkesskador, föreslås omfatta dels ett centralt ADB-baserat register som främst skall användas för yrkesskadestatistik och som i koncentrerad form skall innehålla de uppgifter som inhämtats i yrkesskadeanmälan, dels ett register som innehåller skadeanmälningarna. Målet för informationssystemet om yrkesskador är enligt utredningen att skapa underlag för arbetarskyddets förebyggande arbete.

3.2 Informationssystemets omfattning

Yrkesskadebegreppet

Yrkesskadestatistikutredningen föreslår för sin del att informationssystemet om yrkesskador skall omfatta alla yrkesskador. Förutom sådana skador som tidigare föll under yrkesskadeförsäkringen avser utredningen här också skador som inte lett till ersättning från yrkesskadeförsäkringen men givit upphov till lyte eller men. Anmälningsskyldigheten skall därför vara generell. Som en följd av detta vidgade yrkesskadebegrepp kommer antalet skador som klassas som yrkessjukdomar att öka och man får därigenom möjlighet att på ett helt annat sätt än tidigare belysa yrkessjukdomarna och därmed sammanhängande exponering för olika faktorer i arbetsmiljön. Någon förändring av olycksfallsbegreppet föreslås inte. Yrkesskadestatistikutredningen har emellertid övervägt möjligheterna att till informationssystemet också inhämta uppgifter om bagatellskador och tillbud för att därmed få ett förbättrat underlag för arbetarskyddet. Utredningen konstaterar emellertid att det f. n. inte är praktiskt genomförbart inom ramen för en allmän riksomfattande statistik på ett statistiskt tillförlitligt sätt fånga in alla dessa slag av uppgifter. Utredningen framhåller dock vikten av att man inom olika branscher och företag bygger upp rutiner som kan fånga in information om risker via uppgifter om bagatellskador och tillbud. Härigenom kan man erhålla ett förbättrat underlag för det lokala skyddsarbetet.

Personkrets

Yrkesskadestatistikutredningen anser att informationssystemet om yrkesskador skall omfatta alla personer som drabbats av skador i arbetslivet. Detta innebär att även familjemedlemmar kommer att omfattas av systemet i den mån de är försäkrade enligt yrkesskadeförsäkringen. För ensam företagare föreslås samma generella anmälningsskyldighet som för arbetsgivare. Studerande under yrkesutbildning föreslås omfattas av systemet liksom värnpliktig personal m. fl. Utredningen framhåller dock att inordnandet av skador bland värnpliktig personal m. fl. i informationssystemet bör behandlas i särskild ordning. Beträffande vårdtagare föreslås ingen anmälningsskyldighet.

Här bör tilläggas att genom lagarna om arbetsskadeförsäkring och om statligt personskadeskydd som trätt i kraft den 1 juli 1977 har den skyddade personkretsen utvidgats avsevärt. Lagen (1970: 380) om arbetsskadeförsäkring (omtryckt 1977: 264) omfattar förutom arbetstagare också egenföretagare och uppdragstagare. Arbetsskadeförsäkringen gäller även dem som genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd omfattar personer som skadats under militärtjänst, civilförsvarstjänst och räddningstjänst samt under vistelse på anstalt. Den omfattar även anhållna och andra som mer kortvarigt tas in i anstalt, häkte eller polisarrest.

Anmälan av yrkesskada

Utredningen föreslår att liksom nu gemensam blankett skall användas både för yrkesskadeförsäkringen och för informationssystemet om yrkesskador. Anmälan sker till den försäkringskassa vid vilken den skadade är inskriven. Skyddsombudet och, om så är möjligt, den skadade bör delta i utredningen och signera anmälan. Utredningen föreslår att en tidsgräns för att avge anmälan sätts vid 14 dagar. Anmälningsskyldigheten föreslås liksom nu åvila arbetsgivaren.

3.3 Uppgifter i informationssystemet

Yrkesskadeanmälan innehåll m.m.

Utredningens förslag till innehåll i yrkesskadeanmälan har utarbetats med utgångspunkt från användarnas behov och önskemål. Ett krav från deras sida är att man överger den grova näringsgrensindelningen i dagens yrkesskade statistik där verksamheten klassificeras lika för hela företaget. I stället bör verksamheten inom företagets olika enheter åsättas en näringsgrenskod. Utredningen har valt att som minsta enhet vid näringsgrensklassifikation använda arbetsstället enligt den av SCB fastställda definitionen, dvs. en lokalt eller funktionellt avgränsad produktionsenhet eller motsvarande inom företaget.

En övergång till standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) föreslås. Därigenom ges förutsättningar för jämförelse med annan officiell statistik. Uppgifter om näringsgren på arbetsställenivå inom olika företag kan hämtas från SCB:s centrala företagsregister tillsammans med uppgifter om arbetad tid. Detta gör det möjligt att erhålla underlag för beräkning av den relativa yrkesskadefrekvensen på arbetsställenivå. SNI är emellertid uppbyggd för att klassificera ekonomiska produktionsenheter och blir därför ibland för grov för arbetarskyddsändamål. Detta medför att uppgifter också behöver inhämtas för att kunna göra en indelning efter den specifika sysselsättning den skadade hade vid skadetillfället oberoende av branschtillhörighet. Ett annat behov från arbetarskyddssynpunkt är att kunna skilja på normal drift och produktion å ena sidan och reparationer, service, montering etc. å andra sidan. De uppgifter man inhämtar bör göra det möjligt att, förutom sysselsättningen, också kunna redovisa arbetets art och för vissa arbeten också arbetsmoment. Dessa uppgifter bör ses som en komplettering till yrkesuppgiften som också skall inhämtas.

Den för arbetarskyddet viktigaste funktionen med det föreslagna informationssystemet är att kunna belysa yrkesskadornas antal och orsaker. Utredningen föreslår att skadeanmälan skall bestå av frågor med bundna svarsalternativ samt vidare en uppmaning till beskrivning av skadans uppkomst, händelseförlopp m. m. Frågorna gäller var den skadade befann sig, hans sysselsättning samt vilka maskiner, verktyg, kemiska ämnen etc. som inverkade vid händelseförloppet m. m. Uppgifter om den skadades löne-

form, arbetstid och arbetstidens förläggning samt vid vilken tidpunkt skadan inträffade avses också inhämtas. Även uppgifter om den skadades erfarenhet är av intresse påpekar utredningen, nämligen dels den erfarenhet den skadade har av verksamheten i stort och dels den utbildning för och erfarenhet av det arbete vid vilken skadan skedde. Uppgifter om den skadade erhållit instruktion och information om det aktuella arbetet skall också inhämtas. Nu nämnda uppgifter skall i koncentrerad form överföras till ett ADB-register.

Utredningen anser att det slutliga innehållet i yrkesskadeanmälan skall bestämmas först efter det förslaget utprovats i praktiken. Därför föreslås att arbetarskydds verket i samarbete med RFV och SCB genomför viss försöksverksamhet. Det skall därför ankomma på arbetarskyddsstyrelsen och RFV att fastställa formulär för yrkesskadeanmälan.

Utredningen konstaterar slutligen att vissa intressenter önskar att i informationssystemet skall ingå uppgifter om miljöfaktorer som ljusförhållanden, buller, klimat, förekomst av kemiska ämnen och vibrationer. Utredningen framhåller emellertid att användbara uppgifter om sådana förhållanden kräver direkta mätningar vilket skulle ställa alltför höga krav på resurser i form av mätteknisk personal och tillgång till apparatur på arbetsplatserna. Utredningen pekar dock på att möjligheter på sikt finns att kunna erhålla sådana uppgifter genom det arbetsställeregister som byggs upp inom ramen för miljövärdens informationssystem (MI 08).

3.4 Statistik och annan information

I och med att utredningen föreslår en övergång till svensk näringsgrensindelning med klassificering på arbetsställenivå, vilket sker med hjälp av SCB:s centrala företagsregister, kan arbetstidsuppgifter erhållas därifrån. Produktionstiden kan därigenom förkortas avsevärt.

Råtabeller kan finnas tillgängliga ca 12 månader efter skadeårets utgång. En fullständig årsstatistik med analyser och kommentarer beräknas enligt utredningen kunna publiceras 15 till 18 månader efter skadeårets utgång i stället för nuvarande två och ett halvt år. Publicering föreslås ske i serien Sveriges officiella statistik. Trots en sådan förkortning finns enligt utredningen behov av en snabbstatistik som föreslås omfatta ett kvartal. Utredningen påpekar dock att en kvartalsstatistik minskar i värde om inte samtidigt antalet arbetade timmar under kvartalet kan redovisas. En sådan redovisning är f. n. inte möjlig men däremot kan en uppskattad förändring av arbetad tid från ett kvartal till ett annat redovisas. Kvartalsstatistiken beräknas kunna publiceras ca tre månader efter kvartalets utgång, detta föreslås ske i serien Statistiska meddelanden. Huvudtanken i utredningens förslag är att den officiella statistiken skall bestå av tabeller av mer översiktlig karaktär som ger information om skadesituationen i stort. Därutöver skall de olika intressenterna ha möjlighet att erhålla särskilda uttag

ur yrkesskaderegistret utifrån deras behov av information. På detta sätt kan statistiken anpassas till den enskilde konsumentens behov. Sådana konsumenter är främst arbetarskyddsverket, riks försäkringsverket, socialstyrelsen, sjöfartsverket, SCB m.fl. myndigheter, arbetsmarknadens parter, partsorgan, forskare etc. Eftersom arbetarskyddsverket i sin verksamhet behöver omfattande och detaljerad statistik torde denna i många fall också kunna tillgodose andra konsumenters behov. I den mån så inte är fallet bör enligt utredningen varje konsument själv bekosta önskade uttag. Arbetarskyddsstyrelsen bör kunna bistå konsumenterna med information och råd angående en sådan statistik.

Utredningen föreslår att det bör finnas möjlighet för arbetarskyddsstyrelsen att ur ADB-registret erhålla identifierade uppgifter om skadefall. Sådana uppgifter kan exempelvis behövas för manuella specialbearbetningar. Yrkesskadeanmälningarna bör därför förvaras i ett manuellt register.

Utredningen har i tilläggsdirektiv erhållit i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa som kan ha samband med arbetet men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringens mening.

Utredningen har med anledning härav kartlagt de register inom sjukvården och angränsande områden, vilka kan tänkas innehålla uppgifter om individers hälsotillstånd. Även register med uppgifter om förhållandet mellan exponering för en viss faktor i arbetsmiljön och dess följder för människan har inventerats. Med hänsyn till de många och ur aktualitetssynpunkt goda register som finns i Sverige torde det enligt utredningen finnas bättre förutsättningar än i de flesta andra länder att få fram underlag på vilka beslut om fortsatta miljöförbättrande åtgärder kan bygga. Utredningen har av tidsskäl inte utarbetat något konkret förslag utan föreslår att ett fortsatt utredningsarbete kommer till stånd i lämpliga former.

3.5 Organisatoriska frågor m. m.

Huvudman för informationssystemet

Yrkesskadestatistikutredningen föreslår att arbetarskyddsstyrelsen blir huvudman och registeransvarig för informationssystemet för yrkesskador. SCB föreslås få i uppdrag att svara för statistikproduktionen. För att tillgodose de olika avnämarnas behov av information om yrkesskador föreslås att en samrådsgrupp tillsätts med uppgift att biträda huvudmannen med synpunkter på informationssystemets innehåll och utveckling. Denna samrådsgrupp föreslås bestå av representanter för arbetsmarknadens parter samt för de myndigheter som är berörda av statistiken antingen som användare av eller producent för statistiken. För att underlätta det löpande samarbetet mellan arbetarskyddsstyrelsen och SCB föreslår utredningen dessutom att en produktionsteknisk ledningsgrupp tillsätts.

Yrkesinspektionen

I enlighet med vad tidigare nämnts skall anmälan om yrkesskada enligt utredningsförslaget insändas till den försäkringskassa i vilken den skadade är inskriven. Försäkringskassan har att vidarebefordra ett exemplar av anmälan till yrkesinspektionen. Innan så sker skall försäkringskassan liksom nu kontrollera att anmälan fullgjorts riktigt. I samband därmed skall kassan bedöma huruvida den anmälda skadan är yrkesskada. Det påpekas i betänkandet att försäkringskassan i huvuddelen av fallen utan närmare utredning kan avgöra om en yrkesskada föreligger. I mera tveksamma fall måste t. ex. läkarintyg och eventuellt andra handlingar infordras. För att inte fördröja statistikproduktionen måste skadeanmälan inom sju dagar av kassan överlämnas till yrkesinspektionen där enligt utredningen kodning av anmälan skall ske. Detta innebär att även de tveksamma fallen vidarebefordras till yrkesinspektionen. Den senare gjorda slutliga bedömningen, som bl. a. innefattar uppgifter om diagnos, sjukskrivningstidens längd, beslutad invaliditet samt inträffat dödsfall, skall enligt utredningen sändas direkt till SCB i dess egenskap av statistikproducent.

Den personal som skall koda anmälningarna om yrkesskador måste enligt utredningen ha goda kunskaper om den lokala arbetsmiljön. Utredningen föreslår därför att kodningen förläggs till yrkesinspektionen. Härigenom uppnås också fördelen av närhet till arbetsplatserna där skadorna inträffat. Kodningspersonalen kan samarbeta med de inspektörer som känner till maskinpark, allmänna miljöförhållanden samt arbetets organisation på arbetsstället och kan därigenom på ett säkrare sätt bilda sig en uppfattning om vad som hänt. För att motarbeta de nackdelar som följer av en decentraliserad kodning, främst i form av risk för oenhetlighet, behövs väl genomarbetade kodningsinstruktioner och någon form av centralt styrd utbildning för personalen. Vidare kommer central kontrollkodning att behövas.

Kodningspersonalen har att kontrollera att anmälningarna är fullständigt ifyllda och om det behövs införskaffa ytterligare uppgifter. I mera svårtolkade fall skall kodaren ta kontakt med den yrkesinspektör som känner till företaget där skadan inträffat för att få hjälp med att tolka den beskrivning som finns i anmälan.

Därefter kodas anmälningarna och översänds kontinuerligt till SCB för dataregistrering. För kontrollkodning och senare arkivering skickas kopia av den färdigkodade anmälan, till statistikenheten på arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen beräknar att kodningsarbetet kräver en insats motsvarande 15 årsarbetskrafter.

Arbetarskyddsstyrelsen

Utredningen föreslår att arbetarskyddsstyrelsen i sin egenskap av huvudman för informationssystemet ansvarar för yrkesskaderegistret och anger de innehållsmässiga förutsättningarna för statistiken. Utredningen

föreslår att en statistisk enhet inrättas inom arbetarskyddsstyrelsen.

Enheten skall i samråd med experter inom arbetarskyddsstyrelsen och SCB bygga upp och utveckla klassifikationssystemen med arbetarskydds-innehåll. I samarbete med SCB skall enheten också upprätta instruktioner och utbilda personal för kodningen ute i yrkesinspektionsdistrikten. Det skall vidare ankomma på enheten att ansvara för informationssystemets uppläggning och innehåll. Enheten skall kunna tolka och analysera statistiken och slå larm då statistiken utvisar förändringar i skadebilden. Enheten skall även samordna övriga enheters behov av information om yrkesskador samt initiera undersökningar kring yrkesskador.

Speciella uttag ur informationssystemet om yrkesskador kommer att behövas både för arbetarskyddsverket och övriga konsumenter. Enheten skall ansvara för hur sådana uttag skall göras. Enheten skall även i övrigt lämna upplysningar om statistiken och hjälpa övriga konsumenter med t. ex. analys av statistiken. Inom enheten skall också som tidigare nämnts utföras viss kontrollkodning av yrkesskadeanmälningarna för att säkerställa enhetlighet.

Den föreslagna statistikenheten skall enligt utredningen bestå av en chef, tre handläggare och fyra övriga.

Statistiska centralbyrån

SCB skall enligt utredningens förslag vara producent av yrkesskadestatistiken. Detta innebär att SCB enligt av arbetarskyddsstyrelsen angivna förutsättningar skall ansvara för planering och genomförande av statistikproduktionen. Här ingår bl. a. kodning av från försäkringskassan erhållna uppgifter om frånvarotidens längd, diagnos, invaliditet och dödsfall. SCB skall vidare svara för dataregistringen av såväl dessa uppgifter som de som tidigare kodats av yrkesinspektionen. Registret skall också kompletteras med uppgifter som hämtas från bl. a. centrala företagsregistret. Stora delar av sistnämnda arbete kan göras maskinellt men vissa mindre delar kräver manuell hantering. SCB skall också svara för programmering och den tekniska framtagningen av tabeller och specialuttag. Tabellerna skall därvid förses med erforderliga kommentarer om materialets fullständighet, uppgifter om bortfall, eventuella mätfel etc. samt de konsekvenser detta för med sig för användningen av materialet.

Som förut nämnts skall en produktionsteknisk ledningsgrupp tillsättas för att underlätta det löpande samarbetet mellan arbetarskyddsstyrelsen och SCB. Utredningen anför också att en ämnesinriktad funktion behöver inrättas vid SCB.

Kostnader

Utredningen redovisar en beräkning av de kostnader som införandet av informationssystemet och driften av detta, inkl. publiceringen av yrkesskadestatistiken, medför. Härtill kommer icke beräknade kostnader inom

företagen, yrkesinspektionen m.fl. Dessa kostnader torde dock enligt utredningen vara i stort sett jämförbara med motsvarande kostnader inom nuvarande system.

Engångskostnader

	kronor
Försöksverksamhet samt utveckling av standarder för indelningar	390 000
Utbildning av kodare	150 000
Uppläggningskostnader	500 000
Summa	1 040 000

Driftkostnader

Personalkostnader	
– statistisk enhet vid arbetarskyddsstyrelsen	700 000
– kodarna	1 000 000
– statistikproducenten (SCB)	550 000
Databearbetningar m. m.:	
dataregistring	360 000
– officiell statistik	50 000
– riktad statistik	350 000
– övrigt	200 000
Publicering m. m.	00 000
Summa	3 510 000

Som en jämförelse påpekar utredningen att kostnaderna för framställningen av yrkesskadestatistiken hos riksförsäkringsverket år 1975 uppgick till drygt 1,5 milj.kr.

4 Remissyttrandena

4.1 Allmänna synpunkter

Utredningens förslag har över lag fått ett mycket gott mottagande hos remissinstanserna. Dessa understryker behovet av en tillförlitlig statistik. Detta gäller såväl för att belysa arbetsmiljöns effekter på arbetstagarna som för att kunna förebygga olycksfall och ohälsa i arbetsmiljön.

LO framhåller bl. a. att fackföreningsrörelsen sedan länge krävt bättre yrkesskadestatistik. Bakgrunden till de fackliga kraven har bl. a. varit att en betydande underregistrering kunnat konstateras av framför allt yrkessjukdomar. Ur facklig synpunkt är det angeläget att utvecklingen av olycksfall och yrkessjukdomar kan följas så att ett faktaunderlag erhålls för prioritering av åtgärder på arbetsmiljöns område. LO instämmer därför i utredningens målsättning att åstadkomma en arbetarskyddsanpassad yrkesskadestatistik. I första hand är det angeläget att statistiken kan användas för intensifierade insatser på arbetsmiljöområdet och för att få möjligheter att utvärdera vidtagna åtgärder.

TCO tillstyrker utredningsförslaget och understryker att det föreslagna yrkesskadebegreppet kommer att innebära en viktig och angelägen förbättring av informationen av yrkesskador. Liknande synpunkter anförs av

SACO/SR och *SAF*. Organisationerna hälsar med tillfredsställelse utredningens förslag att samla tillgänglig information om yrkesskador hos en ansvarig myndighet som även får resurser för statistisk bearbetning och annan forskning kring yrkesskadeproblematiken.

Statistiken bör enligt *SAF* utformas på ett sådant sätt att uppgifterna kan bli till praktisk nytta och stöd i det förebyggande arbetarskyddet.

Landstingsförbundet godtar i stort sett utredningsförslaget. Förbundet framhåller bl. a. att landstingen vid sidan av de förpliktelser som åvilar dem som arbetsgivare enligt lag är skyldiga att ta hand om vårdsökande. Landstingen har därför starka intressen att bevaka när det gäller att upptäcka och eliminera miljöfaktorer som framkallar sjukdomstillstånd. *Svenska kommunförbundet* konstaterar med tillfredsställelse att förslaget är så utformat att det svarar mot de olika behov och önskemål av statistik som användare har i sin arbetarskyddsverksamhet.

Arbetarskyddsstyrelsen understryker kraftigt det av utredningen påvisade behovet av en ny yrkesskadestatistik som underlag för det förebyggande arbetarskyddet. Styrelsen ställer sig också bakom de principer för en sådan statistik som utredningen lagt fram både när det gäller systemets omfattning och dess innehåll. Styrelsen är också beredd att i enlighet med utredningsförslaget påta sig huvudmannskapet för yrkesskadestatistiken. Även *sjöfartsverket*, som är ansvarig tillsynsmyndighet i fråga om de ombordanställdas arbets- och fritidsmiljö, är positiv till utredningsförslaget.

Socialstyrelsen anser det vara värdefullt att utredningen försökt åstadkomma ett så heltäckande underlag som möjligt för att ge en bild av skademönstret i arbetet och därjämte eventuella risker för olika skador.

UHÄ, som inhämtat yttranden från en rad läroanstalter, framhåller särskilt nödvändigheten av att yrkesskadestatistiken blir lätt tillgänglig för såväl utbildnings- som forskningsändamål. Härigenom underlättas utredningar om arbetsmiljöproblem.

Statskontoret delar utredningens uppfattning att ett informationssystem med uppgifter från yrkesskadeanmälningarna utgör ett nödvändigt hjälpmedel i arbetarskyddsstyrelsens förebyggande arbete. Liknande synpunkter anförs av *RFV* som också ansluter till utredningens uppfattning att systemet bör göras så öppet och flexibelt att framtida behov av information kan tillfredsställas.

SCB som anser att yrkesskadestatistiken bör rustas upp i enlighet med utredningens förslag, betonar vikten av att den officiella statistiken utföras med hänsyn till flera olika intressenters synpunkter och önskemål.

4.2 Informationssystemets omfattning

Utredningens förslag att begreppet yrkesskada skall avse varje skada, alltså även psykiska, som uppkommer till följd av skadlig inverkan i arbe-

tet tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. *Socialstyrelsen*, *SPN*, *SACO/SR*, *TCO* m. fl. stryker under förslaget att även psykisk ohälsa skall inordnas i informationssystemet. *TCO* ser utredningens förslag, att psykiska och psykosomatiska sjukdomar orsakade av psykisk påfrestning i arbetet skall omfattas av yrkesskadebegreppet, som en viktig och angelägen förbättring av informationen om yrkesskador. Liknande synpunkter anförs av *SACO/SR*.

Förslaget, att alla personsador i arbetsmiljön oavsett om de föranlett ersättning från försäkringen, skall ingå i informationssystemet, tillstyrks av flertalet av de remissinstanser som uttalat sig i frågan, däribland *LO*, *TCO*, *arbetarskyddsstyrelsen* och *socialstyrelsen*. *LO* understryker vikten av att skador som inte föranlett sjukskrivning men väl lyte eller men, sveda eller värk redovisas. *LO* kan inte acceptera att så viktiga grupper av yrkesskador som exempelvis bullerskador och eksem inte skulle framkomma i statistiken. I dessa fall blir den skadade ofta inte sjukskriven.

Utredningens överväganden om möjligheterna att också inhämta uppgifter om bagatellskador och tillbud tas upp av flera remissinstanser. *Socialstyrelsen* poängterar vikten av att man i förebyggande syften genom t. ex. specialstudier söker få en uppfattning om i första hand tillbud då dessa kan indikera verkligt allvarliga risker i arbetsmiljön. Liknande synpunkter anförs av *SACO/SR*. Flertalet remissinstanser har förståelse för de svårigheter som än så länge föreligger i detta hänseende. *LO* anser det vara en uppgift för arbetarskyddsmyndigheterna att få till stånd rutiner och informationssystem inom företag och branscher beträffande bagatellskador och tillbud. Sådan information kommer att bli av stort värde för det lokala skyddsarbetet. Även *Landstingsförbundet* understryker värdet av denna information. *SFO* anser att uppgifter om bagatellskador vid tillbud är så värdefulla att de kan motivera ett system för registrering. *TCO* framhåller att det skulle vara värdefullt för det förebyggande arbetsmiljöarbetet om bagatellskador och tillbud ingick i informationssystemet. Den pågående utbyggnaden av företagshälsovården bör som utredningen påpekat ge väsentligt bättre förutsättningar för en sådan vidgad information. Liknande synpunkter anförs av *SPN*.

Personkretsen

Utredningens förslag att utöver alla arbetstagare också ensamföretagare och värnpliktiga skall omfattas av informationssystemet tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna, däribland *LO*, *TCO*, *SACO/SR* och en rad myndigheter. *LO* och *TCO* finner det viktigt att personkretsen vidgas i enlighet med förslaget till arbetsmiljölag. *SACO/SR* finner det glädjande att utredningen föreslagit en utvidgning av personkretsen till att även omfatta fria yrkesutövare. *Socialstyrelsen* befarar dock en viss underrapportering hos ensamföretagarna. *SCB* förordar specialundersökningar i syfte att studera anmälningsfrekvensen hos bl. a. ensamföretagar-

na. *LRF* understryker i sitt remissyttrande vikten av att alla företagare och inte endast ensamföretagare skall ingå.

Uppgiftsskyldighetens fullgörande

Utredningens förslag att anmälan om inträffad yrkesskada skall vara gemensam för såväl informationssystemet som för yrkesskadeförsäkringen tillstyrks av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. *SAF* finner det praktiskt med endast en blankett. Även förslaget att skyddsombudet och om så är möjligt den skadade själv bör delta i utredningen kring ett inträffat skadefall tillstyrks genomgående. *LO* betonar i detta sammanhang att det kan vara svårt för en ansvarig arbetsledare att objektivt medverka i utredningsarbetet. Förutom skyddsombudet bör därför i första hand exempelvis personal inom företagshälsovården anlitas. *LO* finner det också angeläget att anvisningar utarbetas för hur skadeanmälan skall ifyllas och att utbildning ges om hur utredningsarbetet skall genomföras. Liknande synpunkter anförs av *TCO*. *Arbetskyddsstyrelsen* anför att det är av grundläggande betydelse för systemet att anmälningarna om inträffade skador kommer in snabbt, i föreskriven omfattning och med fullständiga uppgifter. Det är därför angeläget med erforderliga resurser för information i dessa frågor. Frågan måste tas upp i samband med arbetsmiljöutbildningen och partsamverkan samt internt inom företagen. *SIV* framhåller vikten av att om den skadade är invandrare, tvåspråkigt skyddsombud eller tolk anlitas vid utredningen.

Förslaget att anmälan om yrkesskada skall översändas till försäkringskassan inom 14 dagar tillstyrks av bl. a. *TCO*, *SACO/SR* och *länsstyrelsen i Norrbottens län*. *TCO*, som framhåller att förändringar i hälsotillståndet till följd av ofta upplevd psykisk påfrestning i arbetet kan vara svåra att bedöma, understryker att även senare inkomna anmälningar måste behandlas. *Statskontoret* menar att någon tidsgräns bör sättas för när företagen skall ha lämnat in skadeanmälan. *SAF* och *SFO* anser den av utredningen föreslagna tidsgränsen för snäv. *SAF* framhåller att anmälnans sakliga innehåll måste prioriteras före snabbheten i rapporteringen. Om en tidsgräns över huvud taget bör fixeras bör den utökas till fyra veckor. *Sjöfartsverket* påpekar problemen att klara 14-dagarsgränsen vid olyckor på fartyg till sjöss. Verket föreslår att dispens skall ges tills första hamn nås eller annan möjlighet till postgång ges.

4.3 Uppgifter i informationssystemet

Utredningens förslag till innehåll i yrkesskadeanmälan tas upp av en rad remissinstanser. *TCO* stryker under att skadeanmälan måste ges en sådan utformning att yrkessjukdomar som sammanhänger med psykisk påfrestning i arbetet kan belysas på ett tillfredsställande sätt. *SPN* anför liknande

synpunkter och framhåller att en differentiering av psykiska sjukdomar måste ske.

Förslaget till innehåll i yrkesskadeanmälan är enligt *socialstyrelsen* alltför inriktat på tekniska frågor i industriell verksamhet. Förslaget tillgodoser inte aktuella krav inom andra sektorer exempelvis vårdsektorn. Styrelsen framhåller som en brist att psykiska effekter av arbetsmiljön inte medtagits i utredningsförslaget.

LO finner detaljeringsgraden i utredningsförslaget tillfredsställande. Den medger en så pass utförlig bild av förhållandena under vilken en skada inträffat att statistiken kan bidra till klarläggande av orsakssammanhanget. Organisationen understryker därvid vikten av att en utförlig diagnos av yrkesskadorna kan erhållas. *SACO/SR* anför att omfattningen av uppgifter i formuläret till yrkesskadeanmälan väcker vissa farhågor om tillförlitligheten i svaren, eftersom långa frågeformulär har en tendens att ge mer otillförlitliga svar. *SFO* menar att om anmälningsrutinerna blir för komplicerade finns risker för bortfall med åtföljande av reducering av statistikens kvalitet.

Styrelsen för arbetarskyddsfonden understryker fördelen av att den tidigare helt fria beskrivningen av skadans händelseförlopp m. m. ersätts av en med frågor styrd fri beskrivning. Härigenom underlättas bl. a. jämförelser mellan olika registrerade anmälningar.

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på utformningen av yrkesskadeanmälan utifrån egna önskemål och behov. *Statens strålskyddsinstitut* påpekar att den av utredningen föreslagna orsaksklassificeringen inte är särskilt väl anpassad till strålningsområdet. Enligt *trafiksäkerhetsverket* bör av yrkesskadeanmälan framgå om det är fråga om ett arbetsolycksfall eller om olyckan inträffat vid färd till eller från arbetet. Verket understryker bl. a. vikten av att med ledning av skadeanmälan kunna återfinna polisens utredning av olyckshändelsen. *SIV* anser det i motsats till utredningen värdefullt att inhämta uppgifter om den drabbades språktillhörighet och vistelsetid i Sverige. Sådana uppgifter kan ge underlag för konkreta åtgärder snabbt och effektivt.

Sjöfartsverket har en rad önskemål om anmälan utformning och instämmer därför i förslaget att ett särskilt formulär även i fortsättningen skall finnas för sjöfartsnäringen.

Ytterligare ett par remissinstanser tar upp fråga om branschanpassade yrkesskadeanmälningar. *Landstingsförbundet* som i likhet med *socialstyrelsen* anser utredningsförslaget alltför anpassat till den typ av skador och skadeorsaker som förekommer inom industrin ifrågasätter om inte behov av olika typer av blanketter kan uppstå för olika typer av branscher. *Skogs- och lantarbetsgivareföreningen* pekar på att i ett generellt formulär kan frågorna uppfattas olika beroende på företagets branschtillhörighet. Enligt föreningen föreligger vidare risk att man med ett generellt formulär förlorar möjligheten att få in viktiga uppgifter som har särskild anknytning

till branschen. Föreningen vill därför förorda att ett system med bransch-anpassade formulär prövas.

Några remissinstanser berör utredningens förslag att näringsgrensindelningen skall göras med utgångspunkt från arbetsställets specifika verksamhet och att därvid SCB:s definition av arbetsställebegreppet skall användas. Med arbetsställe avses där en lokalt eller funktionellt avgränsad produktionsenhet eller motsvarande inom företaget. *LO* anser att ett av problemen med nuvarande yrkesskadestatistik är att denna klassificering görs med utgångspunkt från hela företagets och inte arbetsställets specifika verksamhet. För att yrkesskadestatistiken skall bli användbar för arbetarskyddsmyndigheten bör också definitionen av arbetsställebegreppet så långt möjligt överensstämma med SCB:s *Sociologiska institutionen vid universitetet i Stockholm* anser det vara en klar förbättring att klassificeringen nu skall ske med utgångspunkt från arbetsstället. *LO*, *SAF*, *statskontoret*, *arbetarskyddsstyrelsen* och *miljödatanämnden* tar upp det s. k. MI 08-projektet (försöksverksamhet med registrering av arbetsställen och vissa riskfaktorer inom dessa) och understryker vikten av att garantier skapas för att yrkesskadeinformation kan utnyttjas på ett sådant sätt att sambearbetningar med övrig information i MI 08 kommer till stånd. *Miljödatanämnden* och *SAF* anser det viktigt att det arbetsställebegrepp som kommer att användas i yrkesskadestatistiken går att koppla till de arbetsställebegrepp som skall användas inom ett kommande arbetsställeregister om riskfaktorer.

Utredningsförslaget att indelningen av verksamheten vid arbetsställen i fortsättningen skall ske enligt standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) och att centrala företagsregistret skall utnyttjas i klassificeringsarbetet mottas positivt av de remissinstanser som berört frågan. *SCB* ansluter sig till förslaget att standard för svensk näringsgrensindelning skall användas och delar vidare utredningens uppfattning att uppgifter om arbetad tid och näringsgren skall hämtas från det centrala företagsregistret. *LO* påpekar att genom att utgå från arbetsstället enligt standard för svensk näringsgrensindelning kommer man att kunna avläsa exempelvis skadefrekvensen inom olika verksamhetsslag på arbetsställenivå. Organisationen anser det angeläget att den föreslagna näringsgrensindelningen ger en indelning som motsvarar olika avtalsområden och understryker bl. a. därför vikten av att en noggrann registrering kommer till stånd. *SIND* och *länsstyrelsen i Norrbottens län* är positiva till den föreslagna knytningen av yrkesskadestatistiken till den officiellt vedertagna standarden för näringsgrensindelning.

Några remissinstanser riktar uppmärksamheten på vissa problem med standard för svensk näringsgrensindelning och centrala företagsregistret. *SPN* framhåller att denna standard inte är lika detaljerad för statlig och kommunal verksamhet som den exempelvis är för industrin. Nämnden anser att utredningen inte tagit tillräcklig hänsyn till den statlig sektorns pro-

blem och behov av uppgifter från yrkesskaderegistret. Landstings- och kommunförbunden påpekar att kommunal verksamhet inte ingår i centrala företagsregistret på samma detaljerade nivå som industrisektorns. Även *socialstyrelsen* och *arbetarskyddsstyrelsen* anser det otillfredsställande att centrala företagsregistret inte kan användas på samma sätt för den offentliga sektorn och föreslår därför att en förbättring av registret kommer till stånd.

4.4 Statistik och annan information

Utredningens förslag att en fullständig årsstatistik med analyser och kommentarer publiceras 15–18 månader efter skådeårets utgång hälsas med tillfredsställelse av en rad remissinstanser. *LO* betonar att det tidsutrymme som framtagandet av årsstatistiken kommer att ta i anspråk bör kunna medge noggranna och omfattande kommentarer till statistiken. En stor satsning bör göras beträffande urval av statistiktabeller och deras utformning och innehåll för att den reguljära årsstatistiken skall bli så informativ som möjligt. Publiceringen av statistiken bör utföras på ett lättillgängligt och överskådligt sätt. Även *TCO* understryker värdet av den avsevärda förkortning av produktionstiden som utredningsförslaget innebär.

SAF finner den av utredningen föreslagna omläggningen av statistiksystemet i allt väsentligt vara ändamålsenlig. Vidare understryker föreningen att förslaget innebär klara förbättringar i jämförelse med nu existerande system. *SIND* betonar värdet av den föreslagna snabbare publiceringen och den större vikt som tillmäts behovet av att också i kvalitativa termer kunna utröna orsakssammanhangen mellan uppkomna skador och sjukdomar.

Några remissinstanser tar upp frågan om en branschanpassad årsstatistik. *Svenska metallindustriarbetareförbundet* har förståelse för att den officiella statistiken bör vara översiktlig men framhåller att varje användare av statistiken inte skall behöva beställa särskilda bearbetningar av materialet för att få den statistik de fortlöpande behöver. Detaljredovisning bör finnas tillgänglig exempelvis i form av råtabeller. *Landstingsförbundet* anser att statistiken måste vara relativt branschanpassad även om den bara skall tillgodose konsumenternas mest elementära behov. Blir årsstatistiken alltför översiktlig ökar i stället behoven av riktad statistik vilket kan göra den översiktliga årsstatistiken överflödiga.

Utredningens förslag, att årsstatistiken skall publiceras i serien Sverige officiella statistik, godtas i allmänhet av remissinstanserna. *Miljödatanämnden* pekar dock på att nämnden har i uppdrag att planera innehållet i en miljöstatistisk årsbok som skall produceras av SCB. Årsboken skall tas fram i syfte att presentera en bred allmän information om miljöförhållandena inkl. statistik om arbetsmiljön. Enligt *SAF* bör övervägas om inte redo-

visningen av årsstatistiken borde kunna samordnas med och infogas i denna miljöstatistiska årsbok.

Utredningens förslag om en kvartalsstatistik som skall publiceras inom tre månader efter kvartalets utgång till styrks av bl.a. *LO*, *TCO*, *SAF* och *Svenska kommunförbundet*. *SAF* finner utredningens förslag till kvartalsstatistik väl fylla yrkesskadestatistikens funktion att i första hand fungera som ett stöd för en aktiv skyddsverksamhet. *TCO* anför att organisationen tidigare framhållit en sådan kvartalsstatistik som synnerligen angelägen och hälsar mot denna bakgrund utredningens förslag med stor tillfredsställelse. Utredningsförslaget tillstyrks också av ett antal myndigheter däribland *socialstyrelsen*, *RFV*, *statskontoret* och *miljödatanämnden*. *Miljödatanämnden* finner den föreslagna kvartalsstatistiken väl motsvara kravet på att sammanställningar kan göras inom rimlig tid och användas som grund för en aktiv skyddsverksamhet. *Statskontoret* finner det värdefullt att uppgifter om yrkesskador på detta sätt kan sammanställas snabbare än hittills.

Några remissinstanser är tveksamma mot den föreslagna kvartalsstatistiken. *SACO/SR* framhåller att denna torde vara alltför ostringent och osäker för att vid regelbunden publicering nämnvärt kunna bidra till en förbättring av arbetsmiljön. *Landstingsförbundet* ifrågasätter värdet av kvartalsstatistiken med hänsyn till att näringsgrensindelningen inom det landstingskommunala verksamhetsområdet är ganska grov. Förbundet pekar i detta sammanhang också på svårigheter att ur de kvartalsvisa nationalräkenskaperna kunna erhålla uppgifter om arbetad tid inom landstingssektorn. Enligt *SFO* bör frågan om kvartalsstatistik utredas ytterligare.

Några remissinstanser understryker behovet av att kunna erhålla särskilda uttag ur statistiksystemet utifrån deras behov av information. På grund av den officiella statistikens begränsningar, måste enligt *LO*, möjligheten för olika intressenter att göra särskilda uttag ur registret tillmätas stor betydelse. Sådana särskilda bearbetningar av statistiken bör kunna göras till rimliga kostnader då i annat fall vissa intressenter exempelvis fackförbunden av kostnadsskäl kan tvingas avstå från att utnyttja denna service. *SAF* utgår ifrån att förslaget skall kunna tillgodose branschorganisationernas behov av specialuppgifter så att deras arbete med egen yrkesskadestatistik i framtiden kan bli överflödigt. *SIND* finner de betydande möjligheterna att göra selektiva statistikuttag -- med anslutning till enskilda arbetsställen och individer -- tilltalande. Enligt *Svenska kommunförbundet* bör förslaget skapa förutsättningar för uppbyggnad av en primärkommunal yrkesskadestatistik som tar hänsyn till den mångsidiga verksamhet som förekommer på detta arbetsområde.

Utredningens förslag till fortsatt utredningsarbete beträffande möjligheterna att i det förebyggande arbetet utnyttja tillgänglig statistik och annan redovisning av ohälsa eller sjukdom tillstyrks genomgående av remissinstanserna. Ur *LO*:s synvinkel är det angeläget att utreda möjligheten av att

lagra och statistiskt behandla medicinska data som kommer fram i hälsokontroller och i sjukvård. Framför allt samlas inom företagshälsovården erfarenheter om såväl hälso- som arbetsmiljöförhållanden som bör systematiskt bearbetas. Av läkare till arbetarskyddsmyndigheterna anmälda fall av sjukdom som kan ha samband med arbete bör bearbetas statistiskt och analyseras. Bland de register som enligt LO bör vidareutvecklas nämns socialstyrelsens cancerregister.

Utredningens kartläggning av befintliga register ger enligt TCO många goda utgångspunkter för ett fortsatt utredningsarbete. Organisationen framhåller också att de anställdas kunskaper och erfarenheter i ökad utsträckning bör tas till vara för att belysa hälsorisker i arbetsmiljön och anser att statistiska urvalsundersökningar utgör en i många sammanhang användbar metod.

Miljödatanämnden erinrar om en inom ramen för miljövårdens informationssystem pågående undersökning som bl. a. syftar till att utarbeta systemmodeller för data från författningsreglerad hälsoövervakning av grupper av arbetstagare som utsätts för vissa hälsorisker. SCB anför bl. a. att inom byrans undersökningar om människors levnadsförhållanden sker en relativt bred uppgiftsinsamling om individernas kunskap och upplevelse av hälsorisker samt av vissa arbetsmiljöfaktorer. I sammanställningen av dessa uppgifter är det ofta svårt att relatera hälsouppgifter till något entydigt arbetsmiljöbegrepp. Inom SCB har där för påbörjats ett utvecklingsarbete i syfte att närmare kunna redovisa sådana uppgifter som kan bidra till att belysa samband mellan arbetsmiljö och ohälsa.

Socialstyrelsen pekar bl. a. på att styrelsen genom hälso- och sjukvårdens statistikberedning (HÄSST) bedriver en utredningsverksamhet som nära anknyter till den fortsatta utredningsverksamhet som yrkesskadestatistikutredningen föreslår. Styrelsen framhåller vidare att det ligger en viss fara i att splittra inhämtandet och bearbetningen av information om befolkningens hälsoförhållanden och dess orsaksmönster på alltför många händer. Enligt styrelsen krävs ett samlat och totalt grepp över sjuklighetsmönstret. Styrelsen bör svara för den erforderliga samordningen.

Arbetarskyddsfondens styrelse stöder en ökad satsning på metodutveckling och allmän forskningsverksamhet inom det epidemiologiska området och anser att det måste utbildas flera forskare på området. Styrelsen har därför tillsatt en programgrupp för granskning av detta fält.

4.5 Organisatoriska frågor

Utredningens förslag att arbetarskyddsstyrelsen skall vara huvudman för informationssystemet om yrkesskador tillstyrks genomgående av remissinstanserna. LO understryker vikten av att arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen ges ett omfattande faktaunderlag för prioritering av sina insatser avseende den utvidgade rätten till förhandsgranskning av tek-

nisk utrustning och kemiska ämnen etc. som förslaget till ny arbetsmiljölag innebär. *SAF* finner den av utredningen föreslagna ordningen med arbetarskyddsstyrelsen som huvudman för yrkesskadestatistiken lämplig och väl-motiverad med hänsyn till statistikens betydelse för de planerande verksam heterna inom arbetarskyddsområdet. *SACO/SR* hälsar med tillfredsställelse utredningens förslag att samla tillgänglig information om yrkesskador hos en ansvarig myndighet.

RFV, som är ansvarig för den nuvarande yrkesskadestatistiken, ansluter sig till utredningens uppläggning av en reformerad yrkesskadeinformation. Verket pekar på arbetarskyddsstyrelsens stora behov av en snabb och detaljrik information om yrkesskador och yrkessjukdomar.

Arbetarskyddsstyrelsen understryker kraftigt det av utredningen påvisade behovet av en ny yrkesskadestatistik som kan utgöra ett praktiskt underlag för det förebyggande arbetarskyddet. Styrelsen är också beredd att påtaga sig huvudmannaskapet för yrkesskadestatistiken.

Flera remissinstanser understryker behovet av kontinuerliga kontakter mellan informationssystemets huvudman och arbetsmarknadens parter samt de myndigheter som är berörda av statistiken. Utredningens förslag om ett formaliserat samråd med representanter från *LO*, *TCO*, *SAF*, riksförsäkringsverket, arbetarskyddsstyrelsen, *SCB* och socialstyrelsen tillstyrks av dessa organisationer och myndigheter eller lämnas utan erinran. Vidare anmäler *UHÄ*, *sjöfartsverket*, *försäkringskassaförbundet* och *Svenska kommunförbundet* intresse att delta i detta samråd. *LRF* föreslår att en samrådskanal öppnas mellan de statistikansvariga och företagarna på samma sätt som föreslagits för de anställda och deras arbetsgivare.

I fråga om utredningens förslag, att *SCB* får i uppdrag att svara för statistikproduktionen, är remissopinionen delad. Några remissinstanser, däribland *TCO*, *Svenska kommunförbundet*, *RFV* och *SCB* tillstyrker förslaget. Några remissinstanser är tveksamma till utredningsförslaget i denna del. *Statskontoret* framhåller bl. a. att informationssystemet måste kontinuerligt vidareutvecklas framför allt med utgångspunkt i de nya krav som arbetarskyddsverket ställer på systemet. Det bör därför i stället ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att svara för utveckling och produktion av systemet. I det fortsatta utvecklingsarbetet får närmare prövas hur ADB-driften av arbetarskyddsstyrelsens informationshantering skall organiseras och i vilken omfattning *SCB*:s datamaskinanläggning därvid skall anlitas.

SAF ifrågasätter lämpligheten av en så långtgående arbetsuppdelning för yrkesskadestatistikens framställning som skisserats i utredningsförslaget. Både från uppgiftslämnarnas sida och från statistikens avnämare kan om utredningsförslaget genomförs lätt uppstå oklarhet om vilken av berörda myndigheter som svarar för skilda delar av informationssystemet och dess framställning. Enligt föreningen torde valet av ADB-kapacitet i allt väsentligt kunna ses som en ren kostnadsfråga. *Landstingsförbundet* anser att statistikproducenten måste ha mycket goda fackkunskaper inom det områ-

de statistiken avser. Förbundet har i andra statistiksammanhang sett fördelar i att produktionen ligger nära beslutsfattare och tunga konsumenter av statistiken. Förbundet anser därför att resurserna inte bör delas upp på två verk utan förordar att arbetarskyddsstyrelsen får ansvaret för produktionen. Datakapacitet och viss experthjälp synes verket kunna lå genom avtal med SCB.

Utredningens organisatoriska förslag i övrigt har endast i mycket liten utsträckning berörts av remissinstanserna. Behovet av erforderliga resurser understryks av såväl *SCB* som *arbetarskyddsstyrelsen*. Enligt styrelsen är de av utredningen föreslagna resurserna för yrkesinspektionens befattning med yrkesskadeanmälningarna för lågt beräknade. *SCB* utgår från att medel för byråns arbete med den nya statistiken kommer att ställas till förfogande på sedvanligt sätt inom ramen för *SCB*:s anslag.

Utredningens förslag att kodning m. m. av yrkesskadeanmälningarna skall ske vid yrkesinspektionen har berörts av arbetarskyddsstyrelsen och statskontoret. *Arbetarskyddsstyrelsen* är beredd att pröva den föreslagna ordningen. Det är emellertid behäftat med stora praktiska olägenheter från personalsynpunkt. För att man skall kunna undvika svårigheter vid semester, tjänstledighet och vakanser fordras att mer än en person inom varje yrkesinspektionsdistrikt behärskar kodningsarbetet. *Statskontoret* förordar decentralisering men ställer sig tveksam till att särskild personal har till uppgift att endast utföra kodningsarbetet. Statskontoret menar att man närmare bör belysa möjligheterna att låta yrkesinspektörerna ansvara för kodningsarbetet.

5 Föredraganden

5.1 Inledande synpunkter

Dagens arbetsmiljö präglas av en snabb teknisk och social omvandling. Utvecklingen av svenskt arbetsliv har drivits på genom nya arbetsmetoder och organisationsformer. En stark mekanisering och en automatisering av arbetet har ofta skett. Kemiska produkter och processer används numera i en tidigare okänd utsträckning. Den snabba tekniska utvecklingen har å ena sidan inneburit att en rad tunga och förslitande arbeten med stora risker för olycksfall har försvunnit. Å andra sidan har nya typer av risker uppstått. Den tekniska utrustning som används har t. ex. gett upphov till buller och värmeproblem. Många skador i arbetet orsakas av olämpliga arbetsställningar. De kemiska hälsoriskerna i arbetslivet är betydande. Under senare tid har det kommit alarmerande rapporter om långtidsverkningar av vissa kemiska ämnen. Många upplever sitt arbete som psykiskt pressande. Trots att betydande insatser för att förbättra såväl den fysiska som den psykiska arbetsmiljön har gjorts är antalet skador i arbetslivet fortfarande stort.

Riksdagen har nyligen antagit regeringens förslag till arbetsmiljölagen. Den nya lagen skall träda i kraft den 1 juli 1978. I lagen riktas uppmärksamheten mot såväl olika fysiska faktorer i arbetsmiljön som omständigheter sammanhängande med arbetets uppläggning och innehåll. Grundläggande skall vara att man beaktar alla de sidor av arbetsmiljön som kan vara ogynnsamma för den fysiska och psykiska hälsan. Den nya lagstiftningen är väl ägnad att driva fram effektiva insatser mot dåliga arbetsmiljöer och den kommer att betyda en kraftig stimulans för bättre arbetsmiljö. Det är här fråga om en utveckling gradvis där lagstiftningen ger impulser och stöd för myndigheterna och arbetsmarknadens parter och för alla dem som på arbetsplatserna aktivt engagerar sig i miljöfrågorna.

Såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter och andra är i stort behov av ett tillfredsställande beslutsunderlag när det gäller att prioritera insatserna för en förbättrad arbetsmiljö. I detta arbete är kunskaper kring redan inträffade skador och deras orsaker en viktig del.

Nuvarande yrkesskadestatistik är uppbyggd för att tillgodose två behov. Den har tjänat som grund för den differentierade premiesättning som före år 1972 tillämpades inom yrkesskadeförsäkringen. Vid sidan härav har den varit och är fortfarande ett betydelsefullt hjälpmedel på arbetarskyddsområdet. Sedan yrkesskadestatistikens direkta anknytning till premiesättningen inom yrkesskadeförsäkringen i huvudsak upphört har frågan om utformningen av denna statistik kommit i ett nytt läge. Behovet av statistisk redovisning av olycksfall i arbetet och andra yrkesskador anknyter numera i första hand till arbetarskyddsverkens krav. För försäkringens del har samtidigt betydelsen av statistiken minskat.

Yrkesskadestatistikutredningen har i sitt betänkande (SOU 1976:17) Skador i arbetet, statistik och annan information sökt analysera de önskemål och behov i fråga om en modern yrkesskadestatistik som finns hos arbetarskydds- och andra myndigheter, arbetsmarknadens parter och andra intressenter. Utifrån detta har utredningen lagt fram förslag till ett informationssystem om yrkesskador med arbetarskyddsstyrelsen som huvudman.

Utredningens betänkande har nu remissbehandlats. Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Landsorganisationen i Sverige (LO) har därvid bl. a. framhållit att det är i hög grad angeläget att snart erhålla en yrkesskadestatistik som kan ge en tillförlitlig bild av arbetsmiljöns effekter på arbetstagarna och kan användas som en tidig varningssignal om hälsorisker i arbetsmiljön. Liknande synpunkter anförs av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) som också framhåller att det nya skadebegreppet inom arbetsskadeförsäkringen, som bl. a. omfattar psykiska och psykosomatiska sjukdomar orsakade av arbetsförhållandena, innebär en viktig och angelägen förbättring av informationen om yrkesskador. Centralorganisationen SACO/SR hälsar med tillfredsställelse utredningens förslag att samla tillgänglig information om yrkesskador hos en ansvarig myndighet. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) tillmäter förslaget om

utvidgad yrkesskadestatistik stor betydelse. Myndigheterna och en rad intresseorganisationer sluter också i huvudsak upp kring utredningsförslaget.

Även jag instämmer i att en förbättrad information om inträffade skador i arbetet är angelägen. Enligt arbetsmiljölagen skall arbetsförhållandena anpassas efter människans förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. Detta riktar uppmärksamheten på att en helhetssyn på människans hälsosituation måste eftersträvas. Redovisningen av skademönstret i arbetslivet och riskerna för skador bör därför vara så heltäckande som möjligt. Av grundläggande betydelse är därför att – liksom fallet är inom arbetskadeförsäkringen – alla skador och sjukdomar som har uppstått på grund av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet skall redovisas. Jag vill här understryka att av denna definition av skadebegreppet följer att med skadlig inverkan i arbetet avses inverkan av sådan i arbetsmiljön förekommande faktor som kan påverka såväl den fysiska som den psykiska hälsan ogynnsamt.

Jag vill också framhålla att det är viktigt att en officiell yrkesskadestatistik publiceras snabbare än vad nu är fallet. Detta är en förutsättning för att statistiken skall kunna används i förebyggande syfte. Utredningens förslag innebär i denna del att en fullständig årsstatistik med analyser och kommentarer kan publiceras 15–18 månader efter skadearets utgång i stället som f. n. två och ett halvt år. Utredningen har också föreslagit att en preliminär snabbstatistik som skall omfatta ett kvartal publiceras ca tre månader efter kvartalets utgång. Härigenom kan man erhålla tidiga signaler när nya risker uppträder eller vid plötsliga förändringar i risksituationen inom olika områden.

En förbättring av den nuvarande yrkesskadestatistiken är vidare nödvändig av andra skäl. Vid sidan av en översiktlig årsstatistik som har till syfte att ge översiktlig information om arbetsskadorna har arbetarskydds- och andra myndigheter, arbetsmarknadens parter, branschorgan, forskare och andra ett stort behov av statistiska sammanställningar och annan information om inträffade skador som är anpassad till den egna verksamheten. Nuvarande yrkesskadestatistik medger detta bara i begränsad omfattning och då i allmänhet genom tidskrävande manuell bearbetning. Utredningens förslag i denna del innebär att avnämarnas behov av statistik anpassad till behoven i de olika fallen kan tillgodose bättre än för närvarande.

Mot bakgrund av vad som framkommit under utredningsarbetet och under remissbehandlingen förordar jag att ett informationssystem om skador i arbetet införs i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Arbetarskyddsstyrelsen bör bli huvudman för systemet och ha ett samlat ansvar för detta. Det nya systemet, som med anknytning till den terminologi som används inom arbetskadeförsäkringen bör benämnas informationssystem om arbetsskador, bör genomföras med verkan från den 1 janu-

ari 1979. Systemet innebär avsevärt förbättrade möjligheter att genom analys av riskstrukturer i arbetslivet erhålla underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö.

5.2 Informationssystemets omfattning

Arbetskadebegreppet

Yrkesskadestatistikutredningen föreslår att i det nya informationssystemet skall ingå alla skador som uppkommit till följd av skadlig inverkan i arbetet. Från denna regel skall dock undantas sådana skador som föranlett enbart omläggning eller läkarvård och inte föranlett sjukskrivning, s.k. bagatellskador. Förslaget innebär samtidigt att skador som visserligen inte föranlett sjukskrivning men däremot gett upphov till lyte eller men skall tas med. Det kan exempelvis gälla eksem, bullerskador och liknande. Utredningen tar också upp frågan om rapportering av tillbud men finner att det f.n. inte är praktiskt genomförbart att fånga in uppgifter härom.

Utredningens förslag tillstyrks av de remissinstanser som berört frågan. LO understryker vikten av att alla skador i arbetsmiljön, oberoende av om de faller under arbetsskadeförsäkringen eller ej, skall ingå i informationssystemet. Detta gäller exempelvis bullerskador och eksem där den skadade ej blir sjukskriven och kan arbeta med oförändrad inkomst. TCO ser utredningens förslag som en mycket viktig och angelägen förbättring av informationen om arbetsskador. Viktigt anses vara att uppgifter om rygg- och ledsjukdomar uppkomna genom dåliga arbetsställningar samt om psykiska och psykosomatiska sjukdomar kommer att ingå i det nya informationssystemet. Liknande synpunkter anförs av SACO/SR. Arbetarskyddsstyrelsen framhåller vikten av att yrkesskador anmäls även när ingen ersättning utgår.

Flera remissinstanser, däribland LO, TCO och SACO/SR, tar upp frågan om att låta även bagatellskador och tillbud ingå i det föreslagna informationssystemet. Organisationerna har förståelse för att utredningen avstått från att lägga fram konkreta förslag härom bl.a. med hänsyn till den än så länge mycket ofullständiga utbyggnaden av företagshälsovården.

Jag vill framhålla att det nya informationssystemet främst skall tjäna arbetarskyddets behov. Genom analys av riskerna i arbetslivet kommer man att få ett förbättrat underlag för bedömningar och ställningstaganden i miljöarbetet. Systemet måste därför vara så fullständigt som möjligt och i princip omfatta alla personskador i arbetslivet. En ny lag (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring (omtryckt 1977: 264) har trätt i kraft den 1 juli 1977. Enligt denna lag räknas som arbetsskada alla skador till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Olycksfall vid färd till och från arbetet räknas som arbetsolycksfall, om färden föranletts av och stod i nära samband med arbetet. För smittosamma sjukdomar, som inte beror på

olycksfall, gäller särskilda regler enligt förordningen (1977: 284) om arbetskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. Har försäkrad varit utsatt för olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet, skall skada som han har ådragit sig anses vara orsakad av den skadliga inverkan, om inte betydligt starkare skäl talar mot det. Enligt nyssnämnda förordning skall anmälan göras hos allmän försäkringskassa om skadan har medfört eller kan antagas medföra rätt till ersättning från allmänna försäkringen eller arbetskadeförsäkringen. Anmälan skall även göras om skadan har föranlett eller kan antagas föranleda sveda och värk, lyte eller annat stadigvarande men.

Jag anser att skadebegreppet enligt arbetsskadeförsäkringen och den därpå grundade anmälningsskyldigheten väl motsvarar de anspråk som kan ställas på ett modernt informationssystem om arbetsskador. Genom den vida definitionen av arbetsskadebegreppet kommer också psykisk ohälsa att kunna ingå i systemet. Detta innebär också att skador, som medför besvär av något slag utan att för den skull ge rätt till ersättning enligt arbetsskadeförsäkringen, kommer att ingå i systemet. Jag förordar därför att arbetsskadebegreppet enligt arbetsskadeförsäkringen används i informationssystemet om arbetsskador.

Bagatellskador, dvs. sådana skador som enbart föranlett omläggning eller läkarvård, skall enligt utredningsförslaget inte rapporteras som arbetsskada. Enligt nu gällande bestämmelser för anmälan om arbetsskada föreligger anmälningsskyldighet för bagatellskador i den mån behandlingen av skadan medfört ersättning från sjukförsäkringen eller arbetsskadeförsäkringen. Detta innebär att anmälningsskyldighet föreligger när skadan behandlats av enskild läkare eller av läkare inom den offentliga sjukvården. Eftersom sådan ersättning inte utgår när skadan behandlats av företagshälsovården kommer de där behandlade skadorna enligt utredningsförslaget att falla utanför informationssystemet.

Enligt min mening finns det skäl som talar för att låta informationssystemet för arbetsskador omfatta alla bagatellskador, även om de behandlas av företagshälsovården. I många fall kan en bagatellskada vara en indikation på att en större risk med kanske mer allvarliga följder föreligger. Det är vidare uppenbart att det är företagshälsovården som har de bästa förutsättningarna att medverka vid rapporteringen av sådana skador. Emellertid är det än så länge bara ca en tredjedel av de anställda som har tillgång till företagshälsovård.

Varje år inträffar ett mycket stort antal bagatellskador. Det kan emellertid inte nu överblickas i vilken utsträckning dessa behöver bearbetas på samma utförliga sätt som övriga skador i arbetet. Jag är därför inte f.n. beredd att förorda någon utökning av anmälningsskyldigheten för bagatellskador. Det bör ankomma på arbetskyddsstyrelsen att närmare utreda hithörande frågor och avge de förslag detta ger anledning till.

Jag vill också ta upp frågan om rapportering av tillbud. Det faktum att ingen människa kommit till skada innebär inte att arbetsmiljön är säker

utan kan tvärtom indikera att en allvarlig risk föreligger. Studier av tillbud kan ge mycket viktig information för arbetarskyddets del. Det är emellertid svårt att nu införa en rapporteringsskyldighet för tillbud. Ett problem är att generellt definiera detta begrepp. Det kan också antas att rapporteringen blir ofullständig eftersom rätt till ersättning inte föreligger. En allmän anmälningsskyldighet skulle också stöta på svårigheter till följd av att företagshälsovården, som torde ha de bästa förutsättningarna att svara för rapporteringen, än så länge är ofullständigt utbyggd. Informationen om tillbud skulle därför avse endast en begränsad del av arbetslivet. Jag delar därför yrkesskadestatistikutredningens uppfattning att det f.n. inte är praktiskt genomförbart att fånga in uppgifter om tillbud. Jag förordar därför att denna fråga tas upp på nytt när företagshälsovården byggs ut ytterligare. Jag vill emellertid understryka betydelsen av att alla de företag som har tillgång till företagshälsovård bygger upp sådana interna system att man har möjlighet att fånga upp tillbud.

Personkrets

Utredningen föreslår att personkretsen i det nya informationssystemet i princip skall omfatta alla som är arbetstagare. Med arbetstagare jämställs familjemedlemmar i den mån de omfattas av lagen om arbetsskadeförsäkring. Systemet föreslås vidare omfatta ensamföretagare och studerande under yrkesutbildning. Utredningen har också tagit upp frågan om vårdtagare skall ingå i systemet men funnit att dessa inte bör göra det. Utredningen anser att värnpliktiga m. fl. bör ingå i personkretsen för informationssystemet men att hithörande frågor bör utredas ytterligare.

Utredningens förslag om den personkrets som skall omfattas av informationssystemet om arbetsskador har mottagits positivt av de remissinstanser som uttalat sig i frågan. LO understryker vikten av att personkretsen blir densamma som för arbetsmiljölagen och att den sålunda även skall omfatta ensamföretagare. Liknande synpunkter anförs av TCO som också tillstyrker att värnpliktig personal inom försvaret skall ingå i systemet. SACO/SR finner det glädjande att utredningen föreslagit en utvidgning av personkretsen till att även omfatta fria yrkesutövare. Lantbrukarnas riksförbund (LRF) understryker att det är viktigt att alla företagare och inte endast ensamföretagare ingår.

Jag har tidigare betonat vikten av att det nya informationssystemet blir så fullständigt som möjligt. Utredningen hade enligt sina ursprungliga direktiv att utgå ifrån att personkretsen i statistiken tills vidare bör vara i huvudsak oförändrad. I tilläggsdirektiv vidgades utredningens uppgift till att bedöma möjligheterna att ge redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön. Utredningens förslag, som mottagits positivt av remissinstanserna, ligger också i huvudsaklig linje härmed.

Den arbetsmiljölag som nyligen antagits av riksdagen är allmängiltig och omfattar så gott som allt arbete. Lagens tillämpningsområde täcks av tillämpningsområdena för lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring (omtryckt 1977: 264) och lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd. Arbetsmiljölagen skall emellertid inte gälla för skeppstjänst och arbete i arbetsgivarens hushåll. Undantagen föränleds av att på dessa områden finns särskild reglering av arbetsskyddet i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg (ändrad senast 1975: 722) resp. lagen (1976: 943) om arbetstid m.m. i husligt arbete (ändrad senast 1975: 732). De grupper, som jag här har nämnt omfattas dock av lagen om arbetsskadeförsäkring.

Jag förordar att informationssystemet om arbetsskador skall omfatta samma personkrets som lagarna om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. Systemet kommer därigenom att omfatta alla som har förvärvsarbete eller därmed jämförligt arbete. Den föreslagna ordningen är också ändamålsenlig med hänsyn till det stora samordningsbehov som finns mellan å ena sidan arbetsskadeförsäkringen och det därtill kopplade statliga personskadeskyddet samt å andra sidan informationssystemet.

Detta innebär följande i fråga om personkretsen i det föreslagna systemet. Alla skador som förvärvsarbetande ådragit sig i arbetet kommer att redovisas. Här avses förutom arbetstagare även arbetsgivare, dennes maka och familjemedlemmar samt ensamföretagare och uppdragstagare. Personkretsen kommer dessutom att omfatta alla som genomgår utbildning som är förenad med särskild risk för arbetsskada. I enlighet med lagen om statligt personskadeskydd ingår vidare de som fullgör tjänstepliktig verksamhet inom totalförsvaret, bl.a. värnpliktiga, vapenfria och civilförsvarspliktiga samt frivilliga inom totalförsvaret. Även de som utför räddningstjänst vid bl.a. brand, olycka i atomanläggning eller vid flygolycka ingår. Personkretsen omfattar också dem som har berövats friheten genom domstols eller myndighets beslut, dvs. bl.a. intagna i kriminalvårdsanstalter och allmänna eller statsunderstödda enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare samt elever vid ungdomsvårdsskolor, häktade, anhållna, gripna och andra som mer kortvarigt hålls i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest.

Bestämmelser i dessa hänseenden finns förutom i ovannämnda lagar om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd i därtill hörande verkställighetsförordning (1977: 284).

5.3 Uppgifter i informationssystemet

Anmälan av arbetsskada

I betänkandet föreslås att skyldigheten att anmäla inträffad arbetsskada liksom nu skall åvila arbetsgivaren. För att utredningen skall bli så noggrann som möjligt föreslås nu att skyddsombudet tillsammans med arbetsgivaren och om möjligt den skadade själv deltar i utredningsarbetet. An-

mälan skall så snart som möjligt och senast inom 14 dagar insändas till den försäkringskassa där den skadade är inskriven.

LO och TCO tillstyrker att skyddsombud och om möjligt den skadade själv deltar i utredningen av skadefallet. Organisationerna pekar också på behovet av information och utbildning i dessa frågor. LO betonar att det kan vara svårt för en ansvarig arbetsledare att objektivt medverka i utredningsarbetet. Förutom skyddsombud bör därför i första hand exempelvis personal inom företagshälsovården anlitas. Remissinstanserna är också i allmänhet positiva till att anmälan om inträffad yrkesskada skall göras inom 14 dagar. Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO) och SAF anser dock att tidsgränsen är för snäv. SAF menar att om en tidsgräns över huvud taget bör fixeras bör den bestämmas till fyra veckor.

Nu gällande regler för fullgörande av uppgiftsskyldigheten inom arbetskadeförsäkringen innebär att anmälningsskyldigheten för inträffad arbetsskada åvilar arbetsgivare eller arbetsföreståndare. Samråd skall ske med skyddsombudet som har att signera anmälan. Skyddsombudet skall erhålla en kopia av anmälan. Den skall inom 14 dagar insändas till den försäkringskassa där den skadade är inskriven. Liknande bestämmelser gäller för anmälan av skada som omfattas av det statliga personskadeskyddet. De nu nämnda reglerna gäller sedan den 1 juli 1977. De gäller därmed även för den nuvarande yrkesskadestatistiken. Reglerna, som är i linje med utredningens förslag, är enligt min mening lämpliga också för informations-systemets del.

Jag delar de synpunkter som t. ex. LO och TCO anfört om behovet av information och utbildning för den personal som berörs av utredningen kring inträffade arbetsskador. Det är angeläget att riksförsäkringsverket och arbetarskyddsstyrelsen som ett led i sin allmänna informationsverksamhet i nära kontakt med arbetsmarknadens parter tar fram det informationsmaterial som behövs. Skyddsombudets medverkan i utredningen kring ett inträffat skadefall är av stor betydelse och ökar möjligheterna till en allsidig belysning av skadefallet. Det är vidare viktigt att skyddsombudet på detta sätt får information om inträffade skador. Om skyddsombudet inte skulle vara tillgängligt bör annan representant för de anställda medverka i utredningen.

Formulär för arbetsskadeanmälan

Yrkesskadestatistikutredningen föreslår att liksom nu samma blankett för skadeanmälan används såväl för arbetsskadeförsäkringens del som för det föreslagna informationssystemet. Erforderliga uppgifter om skadans uppkomst, händelseförlopp och följder bör inhämtas med hjälp av dels s.k. fri beskrivning, dels med frågor med bundna svarsalternativ. Utredningen föreslår att formulär för skadeanmälan fastställs av RFV och arbetarskyddsstyrelsen samt beträffande skeppstjänst efter samråd med sjöfartsverket. Blanketterna skall tillhandahållas av arbetarskyddsstyrelsen, RFV,

försäkringskassorna och i förekommande fall sjöfartsverket.

En rad remissinstanser har haft synpunkter på anmälningsblankettens innehåll och utformning. Synpunkterna hänför sig huvudsakligen till olika myndigheters och organisationers egna intresseområden. Regeringen uppdrog genom beslut den 14 oktober 1976 åt arbetarskyddsstyrelsen att i samråd med RFV och statistiska centralbyrån (SCB) utföra viss utrednings- och försöksverksamhet som förberedelse för ett nytt informationssystem om yrkesskador. Uppdraget omfattade utformning och praktisk utprovning av ny blankett för skadeanmälan samt utveckling av nya standarder för indelning av yrkesskadorna efter arbetarskyddets behov. Styrelsen hade därvid att ta del av de synpunkter som framkommit under remissbehandlingen av utredningens betänkande. Arbetet skulle bedrivas så att en ny blankett för yrkesskadeanmälan kunde tas i bruk den 1 juli 1977.

En ny blankett har därefter framställts och varit i bruk sedan nämnda datum. Den är gemensam för såväl arbetsskadeförsäkringen som den nuvarande yrkesskadestatistiken och utformad med tanke på att den skall användas även i det föreslagna informationssystemet. I likhet med flera remissinstanser anser jag det angeläget att arbetarskyddsstyrelsen och RFV fortlöpande följer frågan om anmälningsblankettens innehåll och vid behov vidtar erforderliga ändringar och kompletteringar.

Statens invandrarverk (SIV) har i skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet föreslagit att regeringen ålägger arbetarskyddsstyrelsen att utforma anmälningsblanketten så att uppgifter om invandrades språktillhörighet och vistelsetid i Sverige framgår. Med anledning härav vill jag för min del förutsätta att frågan prövas när omtryckning av blanketten blir aktuell.

Övrig information till systemet

Näringsgrensindelningen i nuvarande yrkesskadestatistik är enligt utredningen alltför grov. Verksamhetens art bestäms på företagsnivå och återspeglar därmed inte alltid den verksamhet som bedrivs inom den avdelning eller motsvarande inom företaget där skadan inträffat. Enligt utredningen bör därför indelning ske med utgångspunkt från arbetsstället. Härmed avses en lokalt eller funktionellt avgränsad produktionsenhet eller motsvarande. Vidare föreslår utredningen att klassificering sker enligt standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) varigenom indelningen kan göras mera detaljerad. Uppgifter om arbetsställets näringsgrenstillhörighet föreslås tillsammans med uppgift om arbetad tid inhämtas från SCB:s centrala företagsregister. Utredningen framhåller emellertid att detta inte omfattar statliga myndigheter och att kommunal verksamhet endast redovisas mycket grovt. Utredningen föreslår därför att nuvarande näringsgrens klassificering för dessa verksamhetsområden skall bestå.

Remissinstanserna ställer sig i allmänhet positiva till utredningens förslag om övergång till standard för svensk näringsgrensindelning eller lämnar det utan erinran. Miljödatanämnden och SAF understryker vikten av

att arbetsställebegreppet i arbetsskadestatistiken går att koppla till det arbetsställebegrepp som skall användas i ett planerat datorbaserat register om arbetsställen och vissa riskfaktorer där. Socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet uppmärksammar i likhet med utredningen de brister som f.n. finns i centrala företagsregistret och förordar att erforderliga ändringar görs så att statliga och kommunala myndigheter kan ingå i informationssystemet med en näringsgrensindelning på samma detaljnivå som inom den privata sektorn.

Utredningen hade bl.a. i uppdrag att undersöka hur produktionstiden för statistiken skulle kunna förkortas och i vilken utsträckning befintliga register och annan statistikproduktion kan bidra med uppgifter som behövs för arbetsskadestatistiken. Jag vill framhålla att centrala företagsregistret kan användas i båda dessa syften. Registret, som är indelat enligt standard för svensk näringsgrensindelning, innehåller väsentliga uppgifter för arbetsskadestatistiken om verksamhetens art och arbetad tid vilka fördelats på arbetsställenivå. Genom att dessa uppgifter tas direkt från centrala företagsregistret förkortas produktionstiden för statistiken avsevärt. Härtill kommer att kodningen av dessa uppgifter i mycket stor utsträckning kan göras maskinellt. Jag vill också framhålla att standard för svensk näringsgrensindelning som regel används för näringsgrensklassificering i annan statistikproduktion som berör arbetsmarknaden. Härigenom ökas möjligheterna till utnyttjande av samt samkörning och jämförelser med andra register. Jag förordar därför att utredningsförslaget genomförs.

Som utredningen och vissa remissinstanser påpekat ingår statlig verksamhet inte alls i det centrala registret. Den kommunala verksamheten är endast mycket grovt indelad. Jag vill därför stryka under behovet av en enhetlig klassificering för hela arbetsmarknaden. Det bör ankomma på SCB, som är ansvarig för centrala företagsregistret, att undersöka möjligheten att förbättra centrala företagsregistret avseende statlig och kommunal verksamhet.

5.4 Statistik och annan information

Inledande synpunkter

Uppgifter om förhållanden kring redan inträffade skador i arbetslivet utgör en viktig del av det material som arbetarskyddet har i sin tjänst. Dessa uppgifter bör därför registreras och behandlas på ett sådant sätt att de i så stor omfattning som möjligt kan användas i det förebyggande arbetet.

Det material som insamlas via arbetsskadestatistiken om inträffade arbetsskador utgör ett viktigt källmaterial dels vad gäller att upptäcka nya risker dels som underlag för fördjupade orsaksanalyser. Den information, som kan utvinnas genom statistiska sammanställningar och genom uppgifter om enskilda skador i arbetslivet, är också av stor betydelse när det gäller prioritering mellan olika arbetarskyddsåtgärder. Särskilt viktig är den-

na information för planeringen och genomförandet av arbetarskyddsstyrelsens forsknings- och utvecklingsverksamhet samt föreskrifts- och tillsynsarbete. Yrkesinspektionen behöver också få uppgifter om skadesituationen i enskilda företag som underlag för prioritering av tillsynsarbetet. För arbetsmarknadens parter är det av stor vikt att få inträffade skador redovisade efter den skadades fackförbundstillhörighet. De kan då använda det statistiska materialet i sin arbetarskyddsverksamhet, t.ex. i samband med undervisning och information. Många företag har behov av att få arbetsskadorna redovisade efter bransch, dvs. statistik som underlag för jämförelser med andra företag med likartad produktion. Inte minst viktig är produktstatistik, dvs. uppgifter om inträffade olycksfall och andra skador med de produkter företaget tillverkar.

Vidare kan framhållas att arbetarskyddsmyndigheterna och andra intressenter, främst arbetsmarknadens parter, genom de insamlade uppgifterna får en möjlighet att kontrollera resultatet av utfärdade föreskrifter och andra arbetarskyddsåtgärder. Härigenom erhålls också underlag för utvärdering av skyddsarbetet på ett sådant sätt att detta kan inriktas på de områden och åtgärder som ger den bästa förebyggande effekten.

Jag vill här också stryka under statistikens betydelse för den forskning och tekniska utveckling som bedrivs bl.a. vid universitet och högskolor.

Periodisk statistik

Nuvarande yrkesskadestatistik redovisas årligen i serien Sveriges officiella statistik. Den blir tillgänglig först ca 30 månader efter skadeårets utgång. Med hänsyn till starka krav från statistikens avnämare om en snabbare redovisning av inträffade skador i arbetslivet föreslår utredningen sådana förändringar av produktionsrutinerna att en fullständig statistisk redovisning med analyser och kommentarer kan publiceras 15–18 månader efter skadeårets utgång. Enligt utredningsförslaget skall publicering även i fortsättningen ske i serien Sveriges officiella statistik.

Trots en sådan förkortning av produktionstiden anser utredningen att det behövs en preliminär snabbstatistik kvartalsvis över inkomna skadeanmälningar. En sådan redovisning beräknas kunna vara färdig ca tre månader efter resp. kvartals utgång. Den föreslås publiceras i serien Statistiska meddelanden.

Utredningens förslag om en förkortning av produktionstiden för årsstatistiken hälsas med tillfredsställelse av så gott som alla remissinstanser. LO anför bl.a. att statistiken bör ha en sådan inriktning att de viktigaste intressenternas behov tillgodoses. Liknande synpunkter anför av SCB, SFO anser att årsstatistikens eftersläpning i tiden innebär en begränsning av användbarheten.

Utredningens förslag om en kvartalsstatistik har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. LO och TCO finner kvartalsstatistiken värdefull. SAF finner denna statistik väl fylla sin uppgift att i första

hand vara ett stöd för en aktiv skyddsverksamhet. SACO/SR. Landstingsförbundet och SFO är dock tveksamma till värdet av den föreslagna kvartalsstatistiken. SACO/SR menar att denna statistik torde bli alltför osäker för att vid publicering nämnvärt kunna bidra till en förbättring av arbetsmiljön. SFO föreslår att frågan om kvartalsstatistik utreds ytterligare.

Ett villkor för att ett informationssystem om arbetsskador skall vara ett effektivt instrument i arbetet att förbättra arbetsmiljön är enligt min mening att uppgifterna är aktuella. Utredningens förslag innebär en förkortning av produktionstiden med nära hälften. Förslaget medför avsevärt förbättrade möjligheter att utvärdera skyddsarbetet på ett sådant sätt att det i högre grad kan inriktas på områden och åtgärder som ger den bästa förebyggande effekten. Den f.n. relativt långa produktionstiden beror bl. a. på att det tar lång tid att få fram uppgifter om arbetad tid. Dessa behövs bl. a. för bestämning av arbetsskadornas relativa frekvens inom olika näringsgrenar och för bestämning av svårhetsgrad. Utredningens förslag innebär att uppgifter om arbetad tid inhämtas från SCB:s centrala företagsregister som även skall användas för att bestämma arbetsställets näringsgrenstillhörighet. Denna fråga har behandlats i avsnitt 4.3.

I fråga om årsstatistiken vill jag också anföra följande. Enligt utredningen bör syftet med denna vara att ge en allmän och översiktlig redovisning av de arbetsskador som inträffat under ett kalenderår. Jag instämmer i detta och vill med anledning av vad LO och SCB anfört framhålla att redovisningen av årsstatistiken bör utformas så att den tillgodoser de gemensamma informationsbehov som statistikens avnämare har. Liksom nu bör arbetsskadorna redovisas uppdelade på arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall. Arbetsskadorna bör också redovisas i absoluta tal och i förhållande till exempelvis arbetad tid, sjukskrivningstidens längd, antal sysselsatta m.m. Det får ankomma på arbetarskyddsstyrelsen som ansvarig för informationssystemet att närmare ange förutsättningarna för årsstatistikens innehåll. Styrelsen bör därvid beakta de behov av årsstatistik som andra myndigheter och arbetsmarknadens parter har.

Publicering av årsstatistiken bör liksom nu ske i serien Sveriges officiella statistik. Med anledning av vad SCB, miljödatanämnden och SAF anfört om publicering av arbetsmiljöstatistik i den planerade miljöstatistiska årsboken kan nämnas att denna avses innehålla en bred allmän information om olika miljöförhållanden inkl. uppgifter om arbetsmiljön. Jag finner det naturligt att den planerade årsboken även innehåller uppgifter om olika förhållanden i arbetsmiljön. Det är emellertid angeläget att redovisning av inträffade arbetsskador även i fortsättningen sker i sammanhållen form.

Den föreslagna kvartalsstatistiken syftar främst till att vara ett varningsinstrument vid nya risker i arbetsmiljön och vid förändringar i skadebilden. Det är ett gammalt krav inte minst från arbetsmarknadens parter att ett sådant varningssystem kommer till stånd. En snabbstatistik har dock som utredningen och vissa remissinstanser uppmärksammat, ett något be-

gränsat värde med nuvarande metodik. Detta är bl.a. beroende på att uppgifter om antalet skador relaterade till arbetad tid och skadornas följder endast finns att tillgå i begränsad utsträckning. En annan orsak är att fördelningen av skadorna på näringsgrenar av olika skäl måste bli mycket grov.

Enligt min mening fordras ytterligare utvecklingsarbete för att en kvartalsstatistik skall kunna fylla sin funktion som ett effektivt varningsinstrument. Utredningens principskiss är emellertid en god grund för att påbörja denna statistik. Styrelsen bör med ledning av de erfarenheter som kan vinnas närmare klargöra förutsättningarna för statistikens fortsatta utveckling.

Till frågan om samråd med SCB när det gäller såväl årsstatistiken som kvartalsstatistiken återkommer jag i det följande.

Riktad statistik

Utredningen föreslår att informationssystemet genom den officiella statistiken skall ge en bild av skadesituationen i stort. För mer detaljerad eller specialiserad information föreslås att särskilda uttag skall kunna göras. Varje beställare bör själv bekosta önskade uttag.

De remissinstanser som berört förslaget om särskilda uttag från registret är i allmänhet positiva. LO anser att sådana möjligheter är av stor betydelse främst beroende på den officiella statistikens begränsningar. Statens industriverk (SIND) anser möjligheten till selektiva uttag tilltalande. Från LO påpekas dock att uttagen måste kunna göras till rimliga kostnader så att exempelvis fackförbunden inte av kostnadsskäl tvingas avstå från att utnyttja denna service. SAF utgår ifrån att förslaget innebär sådana möjligheter att branschorganisationernas arbete med egen yrkesskadestatistik blir överflödigt i framtiden. Kommunförbundet ser liknande fördelar för uppbyggnad av primärkommunal yrkesskadestatistik.

Nuvarande yrkesskadestatistik medger inte möjlighet till särskilda uttag annat än i begränsad omfattning och då genom en tidskrävande manuell bearbetning. Myndigheter, organisationer, företag och forskare har emellertid ett stort behov av statistiska sammanställningar och annan information som är anpassad till den egna verksamheten. Uttagen kan exempelvis avse skador inom olika avtalsområden, något som LO framhållit som önskvärt. Andra specialuttag kan avse skador vid en speciell maskintyp, eller kemiska ämnen som misstänks förorsaka ohälsa. Denna typ av produktstatistik är av stor betydelse för arbetarskyddsstyrelsen som underlag för t.ex. föreskrifter om maskiner och annan teknisk utrustning och kemiska ämnen. Den är av stort intresse också för de företag som tillverkar sådana produkter. Forskare kan via riktade uttag få ett bättre underlag för att prioritera och planera sin verksamhet.

Enligt min uppfattning är möjligheter till riktade uttag ur systemet av stor betydelse i arbetet med att kartlägga orsaker och orsakssamband vid arbetsskador. Jag förordar därför i likhet med utredningen och remissin-

stanserna att informationssystemet byggs upp på ett sådant sätt att olika konsumenters behov av specialstatistik så långt möjligt kan tillgodoses.

För de uttag som görs på beställning av myndigheter, organisationer och andra bör avgifter motsvarande full kostnadstäckning tas ut. Avgifterna bör bestämmas efter samråd med riksrevisionsverket.

Övrig information om arbetsmiljöbetingad ohälsa.

Genom tilläggsdirektiv fick utredningen i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning tillgänglig statistik och annan redovisning av sjukdom eller ohälsa kan utnyttjas för att förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen har av tidsskäl begränsat sig till att kartlägga befintliga register inom sjukvården och på andra håll. Ett fortsatt utredningsarbete föreslås komma till stånd.

Remissinstanserna stryker genomgående under behovet av ett fortsatt utredningsarbete på detta område. TCO och SACO/SR anser att utredningens genomgång av befintliga register ger värdefulla utgångspunkter för det fortsatta utredningsarbetet. LO anför bl.a. att det är angeläget att utreda möjligheten att utnyttja medicinska data som kommer fram vid hälsokontroller och sjukvård, exempelvis inom företagshälsovården. Eftersom samtliga läkare är skyldiga att till arbetarskyddsmyndigheterna anmäla ohälsa och sjukdom som kan ha samband med arbete bör även dessa uppgifter bearbetas och analyseras. Bland de register som behöver vidareutvecklas nämner LO socialstyrelsens cancerregister, SCB, miljödatanämnden, styrelsen för arbetarskyddsfonden och socialstyrelsen pekar på en rad pågående projekt som syftar till att bättre kunna belysa samband mellan ohälsa och miljö. Enligt socialstyrelsen är det angeläget med ett samlat grepp över hela sjuklighetsmönstret. Styrelsen bör svara för den erforderliga samordningen.

Ogynnsam påverkan på människan av olika faktorer i arbetsmiljön har tilldragit sig stort intresse under senare år. Särskilt gäller detta långtidseffekter i form av exempelvis cancer. Sambanden mellan ohälsa och arbetsmiljö har vidare uppmärksamrats när det gäller hjärt-kärlsjukdomar och sjukdomar i rörelseapparaten. En rad andra exempel finns. Yrkesskadestatistikutredningen har utfört en översiktlig kartläggning av de register som innehåller uppgifter om individers hälsotillstånd. Även vissa register med uppgifter om förhållandet mellan exponering för en viss faktor i arbetsmiljön och dess följder för människan har inventerats. I likhet med utredningen och remissinstanserna finner jag det angeläget att det epidemiologiska forsknings- och utvecklingsarbetet för att kontrollera hälsorisker i arbetsmiljön intensifieras.

Arbetarskyddsfonden har uppdragit åt en arbetsgrupp att se över behovet av arbetsmedicinskt orienterad epidemiologi. Uppgiften är att granska de nuvarande resurserna och att avge förslag till ökade forskningsinsatser med utnyttjande av de register som finns. Gruppen skall vidare presentera

en mera långsiktig plan för arbetsmedicinsk epidemiologi. Den kommer därmed att belysa de problem ställningar som innefattas i förenämnda tilläggsdirektiv. Enligt vad jag har erfarit kommer arbetsgruppens förslag att föreligga i början av nästa år.

5.5 Organisatoriska frågor, m.m.

Nuvarande yrkesskadestatistik administreras och produceras av riksförsäkringsverket som också är huvudman för arbetsskadeförsäkringen. Utredningen har övervägt olika alternativ för statistikens framtida administration. Övervägandena har främst gällt om riksförsäkringsverket, SCB eller arbetarskyddsstyrelsen bör vara huvudman för statistiken. Utredningen har stannat för arbetarskyddsstyrelsen. Statistikproduktionen föreslås bli förlagd till SCB. För att biträda huvudmannen med synpunkter på informationssystemets innehåll och utveckling föreslås en samrådsgrupp med representanter för arbetsmarknadens parter och de myndigheter som är berörda av statistiken.

Förslaget att arbetarskyddsstyrelsen skall vara huvudman för det nya informationssystemet tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Arbetarskyddsstyrelsen har förklarat sig beredd att påtaga sig huvudmannaskapet.

Målet för informationssystemet är att skapa underlag för arbetarskyddets förebyggande arbete. Det krävs enligt min mening mycket goda fackkunskaper på arbetarskyddsområdet av den som skall svara för informationssystemets utveckling och administration. Systemet måste, som även statskontoret framhållit, ständigt vidareutvecklas med utgångspunkt i de krav som framför allt arbetarskyddsstyrelsen i sin egenskap av tillsynsmyndighet för arbetsmiljölagstiftningen ställer. I likhet med utredningen och remissinstanserna finner jag det därför naturligt att arbetarskyddsstyrelsen väljs som huvudman för informationssystemet.

Statistikens handläggningsordning

Utredningen föreslår att inträffade skadefall skall utredas av arbetsgivaren tillsammans med skyddsombudet och om möjligt under medverkan av den skadade. Vidare föreslås att anmälningsskyldigheten för inträffade skadefall även fortsättningsvis skall finnas hos arbetsgivaren. Utredningens förslag i dessa delar tillämpas redan som ett led i regleringen av skadefall enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. Detsamma gäller om förslaget att anmälan skall ske inom 14 dagar till försäkringskassan som har att vi därefter befordra en kopia till yrkesinspektionen. Bestämmelser om detta finns i förordningen om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd.

Utredningen framhåller att det krävs goda kunskaper om den lokala arbetsmiljön av dem som skall koda uppgifterna i skadeanmälningarna om skadans uppkomst och händelseförlopp. Därför föreslås att yrkesinspektio-

nen svarar för detta arbete. Kodning av uppgifter om skadans följder och vissa andra uppgifter föreslås ske hos SCB.

Frågan om kodningen skall utföras regionalt hos yrkesinspektionen eller centralt hos arbetarskyddsstyrelsen har endast tagits upp av två remissinstanser, nämligen statskontoret som tillstyrker utredningsförslaget och arbetarskyddsstyrelsen som är beredd att pröva regional kodning. Styrelsen fäster dock uppmärksamheten på vissa administrativa svårigheter som följer med regional kodning.

Med hänsyn till det stora antalet företag och förvaltningar som skall övervakas av yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen bör möjligheten att vid kodningsarbetet kunna utnyttja personalens kännedom om den lokala arbetsmiljön enligt min mening inte överbetonas. Hänsyn måste också tas till de nackdelar som är förenade med ett sådant system bl.a. i form av risk för oenhetlig kodning. Det är emellertid angeläget att en nära kontakt finns mellan den regionala arbetarskyddstillsynen och det arbetsställe där en skada inträffat. Yrkesinspektionen kan exempelvis behöva medverka i utredningen kring ett skadefall. Den av arbetsgivaren insända arbetsskadeanmälan kan också behöva kompletteras i något hänseende. Jag är med hänsyn härtill beredd att förorda att kodningen av uppgifterna i arbetsskadeanmälan sker hos yrkesinspektionen. Det får ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att genom kodningsinstruktioner motverka risken för oenhetlighet vid kodningen. Viss central kontrollkodning måste också utföras.

För yrkesinspektionen innebär den nu förordade ordningen följande. Från försäkringskassan kommer kontinuerligt arbetsskadeanmälningar. Dessa skall koda fortlöpande och därefter översändas till arbetarskyddsstyrelsen. Kodningen måste ske kontinuerligt. För att undvika svårigheter vid semester, vakanser etc. är det angeläget att mer än en person inom varje yrkesinspektionsdistrikt behärskar kodningsarbetet. Jag avser att i min anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 förorda att medel motsvarande femton tjänster beräknas för regional kodning.

Arbetarskyddsstyrelsen

För arbetarskyddsstyrelsens del innebär informationssystemet att arbetsskadeanmälningar fortlöpande kommer från yrkesinspektionen där de har kodats med avseende på skadans uppkomst och händelseförlopp. Dessa uppgifter skall därefter dataregistreras, varefter de inkomna anmälningarna skall arkiveras i ett manuellt register. Uppgifter om skadans följder, dvs. diagnos, frånvarotidens längd och i förekommande fall invaliditetsgrad och dödsfall, inrapporteras av försäkringskassan direkt till arbetarskyddsstyrelsen som har att se till att erforderlig kodning och dataregistrering sker av dessa uppgifter. Det återstår sedan att i statistiksystemet införa uppgifter om arbetsställets näringsgrenstillhörighet enligt standard för svensk näringsgrensindelning samt uppgifter om arbetad tid. Dessa

uppgifter erhålls från SCB:s centrala företagsregister.

Jag har tidigare understrukit att informationssystemet bör vara utformat på ett sådant sätt att man förutom års- och kvartalsstatistik även kan göra uttag speciellt anpassade för olika behov. Jag har framhållit att systemet bör vara så flexibelt som möjligt. Tanken bakom informationssystemet är att det skall ges en offensiv utformning som ständigt kan förändras och utökas alltefter avnämarnas behov. För arbetarskyddsstyrelsen blir det en väsentlig uppgift att bygga upp systemet på ett sådant sätt att dessa behov kan tillgodoses. Under uppbyggnadsperioden har arbetarskyddsstyrelsen vidare att ange riktlinjer för arten och omfattningen av det material som skall publiceras i Sveriges officiella statistik och – såvitt avser kvartalsstatistiken – i serien Statistiska meddelanden.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att SCB har till uppgift att bl.a. svara för samordning av den statliga statistikproduktionen samt att verka för samordning mellan statlig och annan statistikproduktion. Enligt förordningen (1975:1429) om samråd och anlåtande av statistiska centralbyrån i frågor rörande statistikproduktion m.m. åligger det statlig myndighet att samråda med SCB bl.a. i fråga om insamling av uppgifter till samt planering, produktion och publicering av statistik utom sådan som är av intresse enbart för den myndighet som utarbetar statistiken. Jag vill med anledning härav framhålla vikten av att arbetarskyddsstyrelsen redan under uppbyggnaden av informationssystemet samråder med SCB i dessa frågor. Därvid bör verken gemensamt med statskontoret utreda arbetsfördelningen mellan arbetarskyddsstyrelsen och SCB vad gäller gränsområdet mellan den officiella års- och kvartalsstatistiken och den myndighetsorienterade statistiken. Såväl under uppbyggnadsperioden som därefter har styrelsen att följa utvecklingen av arbetsskadorna och analysera och kommentera statistiken och särskilt uppmärksamma eventuella förändringar av skadebilden. Av stor betydelse blir för styrelsen att i sin egenskap av huvudman samordna egna och andra avnämares behov av särskilda uttag ur informationssystemet.

För att tillgodose de olika avnämarnas behov av information om yrkes-skador har utredningen föreslagit att en samrådsgrupp tillsätts för att biträda huvudmannen med synpunkter på informationssystemets innehåll och utveckling. I samrådsgruppen föreslås ingå representanter för LO, SAF, TCO, RFV, SCB och socialstyrelsen. Förslaget har tillstyrkts av de remissinstanser som har uttalat sig i frågan. Universitets- och högskoleämbe-
betet (UHÄ), sjöfartsverket, försäkringskassorna samt Landstings- och Kommunförbunden har under remissbehandlingen också anmält önskemål att bli representerade i samrådsgruppen. Även LRF önskar ett formaliserat samråd.

En förutsättning för att informationssystemet skall motsvara de krav som kommer att ställas på det är, som utredningen och remissinstanserna framhållit, att ett nära samråd utvecklas mellan arbetarskyddsstyrelsen

och de myndigheter och organisationer som är i behov av information om inträffade arbetsskador. Det får enligt min mening ankomma på styrelsen att närmare finna ut de lämpliga formerna för ett sådant samråd.

Utredningen har som tidigare nämnts föreslagit att statistikproduktionen skall förläggas till SCB. Förslaget har tillstyrkts av bl.a. RFV och SCB. Statskontoret och Landstingsförbundet förordar emellertid att arbetarskyddsstyrelsen som huvudman för informationssystemet även bör svara för själva produktionen av statistiken. SAF ifrågasätter om det är rationellt att på sätt som föreslås låta tre ämbetsverk inkopplas på olika produktionsled i systemet, nämligen RFV, arbetarskyddsstyrelsen och SCB.

Enligt min mening bör SCB svara för produktionen av den officiella statistiken, dvs. års- och kvartalsstatistiken i enlighet med de förutsättningar arbetarskyddsstyrelsen anger. Detta förutsätter att SCB får tillgång till erforderligt material för genomförande av dessa bearbetningar.

Ett ställningstagande till frågan om hur informationen i övrigt skall produceras kräver enligt min mening fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete om den tekniska uppläggningsen av systemet m.m. Det krävs också ytterligare överväganden om de rutiner som skall tillämpas för kodning och övrig hantering av arbetsskadeanmälningarna m.m. Hur uttag av information ur systemet skall ske behöver också övervägas ytterligare. Det är därför väsentligt att arbetarskyddsstyrelsen så snart som möjligt kan börja arbeta med dessa frågor. Jag avser att i särskild ordning föreslå att arbetarskyddsstyrelsen får resurser för detta den 1 januari 1978. Detta arbete bör ge erforderligt underlag för bedömning av dessa frågor. Det bör därefter ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att i samverkan med statskontoret avgöra detta.

Såväl utredningen som vissa remissinstanser, däribland datainspektionen, socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen, har tagit upp vissa integritets- och sekretessfrågor. Sådana frågor övervägs f.n. inom justitiedepartementet i samband med där pågående arbete på en ny sekretesslagstiftning. Det kan ännu inte överblickas när arbetet är avslutat, och det kan finnas anledning för mig att återkomma till hithörande frågor innan informationssystemet om arbetsskador träder i funktion.

Jag förordar att informationssystemet om arbetsskador skall omfatta skador som inträffar fr.o.m. den 1 januari 1979. Den första årsstatistiken kan beräknas bli publicerad under andra kvartalet 1981.

Nuvarande statistik, som handhas av RFV, kommer att omfatta skador som inträffar t.o.m. utgången av år 1978. Med nuvarande bearbetningsrutiner kan man räkna med att statistiken för nyssnämnda är blir färdig vid halvårsskiftet 1981, dvs. samtidigt med eller någon tid efter det att 1979 års skador publicerats. Det är enligt min mening angeläget att 1978 års skador kan redovisas före 1979 års statistik. Det är vidare av betydelse att statistiken för de skadefall för vilka den nya lagstiftningen om arbetsskadeförsäkring gäller och som avser tiden före systemets ikraftträdande i så stor ut-

sträckning som möjligt blir jämförbar med statistiken i det nya informationssystemet. Jag avser här tiden den 1 juli 1977—den 31 december 1978. Det bör ankomma på RFV att tillsammans med arbetarskyddsstyrelsen i dessa syften genomföra de förändringar och förenklingar i bearbetningen och redovisningen av statistikunderlaget för åren 1976—1978 som är möjliga.

Målet bör vara att RFV:s arbete med bearbetningen av yrkes- och arbetsskadestatistiken skall vara helt avslutat vid utgången av budgetåret 1979/80 så att verksamheten då kan upphöra. Planeringen bör bedrivas så att något behov av ökade resurser ej uppkommer för RFV:s del för den aktuella perioden. Jag har i denna fråga samrått med chefen för socialdepartementet.

Jag avser att i min anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 förorda att arbetarskyddsstyrelsen tillförs följande resurser för att handha statistiken.

För att utveckla och leda arbetet med informationssystemet behövs medel för tre handläggande tjänstemän och tre biträden. För den centrala kodningen m.m. behövs medel motsvarande två handläggare och fem biträden. För dataregistrering bör beräknas 340 000 kr. Vidare bör för konsultmedverkan, datamaskinkostnader och terminalhyra anvisas 810 000 kr.

Medel motsvarande tre handläggare och ett biträde samt kostnader för terminalhyra under första halvåret 1978, sammanlagt 321 000 kr. bör ställas till förfogande redan från den 1 januari 1978.

Jag har vid medelsberäkningen utgått från att statskontoret biträder arbetarskyddsstyrelsen vid utvecklingen av informationssystemet.

6 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att godkänna de av mig förordade riktlinjerna för ett informationssystem om arbetsskador, m.m.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

